

Megjelenik e politikai, tudományos és művészeti lap minden héten kétszer: Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hírlője közöl minden hirdetőt, egy ötszáz forinttól három krajczárért pengő pénzben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intőzethez bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetheti helyben a szerkesztő-hivatalban [Sebestyén-utca 288. sz. alatt, földszint], félre postán 6, különben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a bécsi cs. kir. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” cím alatt kértetik beküldetni.

Tartalom.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY. (Előleptetés. Kinevezések. Halálozás. — Türelmetlenség. — Hivatalos tudósítások a nemzeti színház igazgatása iránt. — Fővárosi hírek. Tudósítások: Baranya, Marmaros, Zemplény és Zaráb megyék közgyűléséről. — Pozsonyi tüzész. — Gróf Zichy Domonkos veszprémi megyés püspök beiktatási ünnepe. — Magyar partvidék. (A flumai kapitány megbízottság munkálkodásának eredménye (Folytatás). — Czafolat Egerből. — A marhadógról törvényhozási tekintetben. (Folytatás.) — Hírlapi kalászkok.

KÜLFÖLD. Nagybritannia. (A gyárvidékekeni lázongás eszlapszik. Sturge József a quaker; ugyan ennek elnöke alatt charitativ-gyűlés. Uj esenzavarás Staffordshirében. A királyné Edinburgba megérkezik.) — Franciaország. (Nemours hg népszerűsége körül fúradozások. Minisztertanács Eu várában. Vámszövetségi értekez. Cermenin Madridba hívatik. Számaltalan farkas. Algiri hírek; hadmozgalmak, utak.) — Belgium. (Brüsseli népünnepély.) — Dánországi (Lehmann nyilatkozata a képviselőtől.) — Németország. (Baden-badeni fürdő. Kölni ünnepély; a fegyverház alapköve letétele.) — Törökország. (Persa ügy. Izzet engedelkenysége; a bolgár keresztények reményei.) — Szerbia (Zemléti mozgalmak jelei.) — Északamerika. (Vegyes közlések.) — TÁNCA. Az első magyar iparműkiállítás Pesten 1842ben. (Vége.) — Schodelné mint Fidelio Wiesbadenben (kritikai vázlat).

Hivatalos jelentések és magán-hirdetések. Gabonár. Pénzkelet. Dunavizallás.

Magyarország és Erdély.

Ö cs. apost. kir. Főlsége báró Mednyanszky Alajost a magy. kir. udv. Kamara elnökévé, gróf Almásy Móricz pesti váltó-törvényszéki elnököt pedig a m.k. udv. Kamara alelnökévé, egyszerűen valóságos belső titkos tanácsossá méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. Biringer Sándor, budai főpostahivatali gyakornok a budai fő kocsiposta-expeditióhoz második ideigleni járulnökká neveztetett ki. Az esztergami érsek és Magyarország primása ö hercegsége Nádasdy Leopold grófot, Komárommegye örökös főispánját, a nm. Hétszemélyű-tábla ülnökét ns Vajkaszék nádorává méltóztatott kegyelmesen kinevezni. A nm. magyar kir. udv. kamra a megüresült ujhuttai erdész hivatalra Schreiner Mihály diósgyőri alerdészt alkalmazta. A lubochnai kamarai sebész, Zankó József, f. évi augusztus hó 21kén meghalt. Faji Fáy Ferencz, debreczeni váltótörvényszéki ülnök, Perbenye helységben (Zemplényben) munkás élete 63d. évében meghalt. Benne a fejedelem hű alattvalót, a hon pedig erényes polgárt vesztett. Béke poraira!

♂ Pest, szeptember 17kén 1842.

Türelmetlenség.

Különös jelenet az emberiség történetrajzában, hogy az értelemfejlődés minden korszaka türelmetlenséget idézett elő. A fölületesen gondolkozó könnyen azt vélhetné, hogy a türelmetlenség eredeti bűne az embernek és elválaszthatlan szövetségese a művelődésnek. Nincs nemzet, melynek évrázjai a türelmetlenség példáját nem mutatnák; nincs ember, ki türelmetlenséget nem gyakorolt, vagy nem szenvedett. Sem hit, sem tudomány, sem művészet nem óhaták meg tőle a nemzeteket; sőt épen ezek látszanak azt előidézni; de valóban csak látszanak, mert az igaz hit, benső vallásosság, alapos tudomány, kiképzett művészet nem szülő oka, hanem irtó eszköze a türelmetlenségnek; s a türelmetlen ember nem lehet igazán vallásos, nem alapos tudományú, nem művészig képzett. Alig hiszem, hogy találkozzék, ki ennek ellen mondjon. —

A VILÁG TÁRCZÁJA.

Az első magyar iparműkiállítás) Pesten, 1842ben. (Vége.)

Ezen első magyar iparműkiállítás, mely ez évben Pesten létesült, nem mutatja ugyan még azon eredményt, melyet egy országtól, minő kedves hazánk, várni lehetne, minek egyik fő oka az, hogy az egész intézkedés két rövid hónap alatt mintegy rögtönözve volt; több ágából a műiparnak és kézi dolgozatoknak mutatványt sem láttunk: de mégis mindenesetre figyelmet érdemel, annál inkább, mivel azon kevés közt, a mi van, meglepő tárgyakra, meglepő szépséggel és csinnal dolgozottakra akadunk. A beküldött tárgyak száma 200ra megy. Az elrendezés csinos, de sokkal czélszerűbbnek gondolnók a jegyzék-könyvecskében is a teremek sora szerint rendezni a tárgyak számosságát, mint egy a hogy van. Összevissza minden látszólagos rend nélkül, s legfeljebb a szerint, a mint beküldettek. Mert ki a kiállítás teremtő látogatója, azt sokkal kevésbé érdekli, ki mit küldött be előbb, mert hiszen ez úgy sem érdeme a beküldőnek, mint az, hogy mi figyelmét magára voná, rögtön megis nézhesse készítője nevét. Feltűnőbbeknek ezeket találjuk: szikló, a kerek-egyházi soda gyárból; fejtér és sárga selyem, több beküldőtől; aranyzott és ezüstözött fekete köedény a batizi gyárból (Erdélyben); papírpéldányok a flumai és slabocsi gyárból; Vass Imre fáttlan téglafüdel

Vagy a kereszténység, mohamedanizmus, protestantizmus, absolutizmus, republicanismus, kantizmus, hegelmizmus, részint fegyver-, részint tollharcait fogja-e idézni valaki, hogy hit és tudomány embereit mutasson föl, kiknek példája ellenkező véleményét igazol? De ott, hol észnek kell bírósáékba ülnie, hogy az örökigazság törvényei szerint elvek fölött itéljen, — mérlegbe nem jó az egyéni tekintély, melyet férfiu önmön kortársai előtt vivot ki magának, s az ész nem hagyja magát megvesztegettetni, hogy hamis itéletet mondjon. — És ha kérdeném most már: áll-e az örökigazság törvényei szerint az elv, hogy minden ember szabadon gondolkozhatik s alakíthat magának véleményét és meggyőződést? Kétségkívül igenlő válasza számolhatnók. S ha kérdeném tovább: vajjon ez elv szerint cselekedtek-e azok, kik hitben, tudományban, politikában stb. saját egyéni véleményüket vagy meggyőződésüket másokra erőszakolni törekedtek, s az azt el nem fogadók ellen sikra szálltak, sőt üldözökké lettek? bizonyosan tagadó feleletet kapnók; mert hisz világos, hogy ezek a véleményszabadságot akarék eltapodni s szellemi zsarnokságot gyakorolni azokon, kiknek szintye azért adott isten éssz, hogy gondolkozzanak, mint nekik, s kik ennek szabad használatára szintye jogosítva valának, mint a felsőbbiséget követelők. Kétségtelen, hogy a türelmetlenség mindig zsarnoki hatalmat gyakorol s embertársát nemcsak gyámoltja- hanem rabszolgájaként járszalagon vezet. Ennélfogva mintegy rejtélylyé válik ama tény, melyet pedig mindennapi tapasztalás bizonyít, hogy épen azok valának az emberiség legszentebb jogainak tetteles eltapodói, kiknek fölvilágosodás és emberi jogegyenlőség hangzott szüntelen ajkaikon; s hogy találkozzanak mindig olyanok, kik a cselekményekre nem ügyelve, a tanok csillogó álfényétől megvakítottan, szellemzsarnokaikat bálványozni készek valának. S e rejtély nem csupán a mult idők tulajdona. Mindennap találkozzunk ma is a türelmetlenség hatalombitorló férfuaival, s látjuk, mikép szabad hitet, szabad gondolkozást, szabad szólást, szabad sajtót, szabad földet, szabad polgári befolyást, és isten tudja még mily szabadságokat követelve nem annyira magok mint embertársaik számára, ugyanezen embertársaitól önmagok elvei, tanjai s hatalma ellenében vak hitet, iskolagyermeki gondolatfüggést és szolgálai alárendeltséget kívánnak. Az olvasó érteni fogja kétségkívül, hogy itt korunknak csupán politikusait értem, öket, kik erőnek erejével népboldogító szerepet vállaltak, s akarja vagy nem a szegény halandó, kiemelik őt a polgári társasélet jelen viszonyaiból és keble boldogságát önmagok után mérve (Lásd P. H. 166. sz. 548. lap 1ső hasábját) magokkal viszik a politikai cselekvőség mezejére, a jog-egyenlőség országába s a teoriák boldogító valhallaiba, a képzelet tündérországába, hogy ott az emberi anyagköntösből kivetkezettve, alkotmányuk varázsáján termett aranyalmával s a szabadság öröksörgezésü forrásának nektárával elégséék ki a földiekekkel elégtel-

nekké tett polgárok ábrándos vágyait. Ök gyűlölik a gyámiságot, melyet a társadalmi szerkezet s a törvények ótalmozó karja nyujt, és gyűlölésére ingerlik azokat (L. P. H. 165. sz. 1ső h.) kik saját bizonyításuk szerint is (L. P. H. 166. sz. 3. hasáb.) „politikai képzettség” híjjával vannak, kiknek tehát, ismét saját elismerésök szerint „politikai nevelést” kell adni. Gyönyörű ellenmondásocska ismét a P. H. non plus ultra logiciájából! Nevelés kell! politikai nevelés; de gyámiság, — politikai gyámiság, nem! Oh igen jól ismerjük mi e gyámiság-elleni rugdalozást. Legfőbb jellemo az a túlzó liberalismus vezérbajnokinak. Ne hagyjátok magatokat vezetni, így szólnak ök; tegyetek öntetszettek, önbélatástok szerint; a „mit más nyujt, az szappanbuborék. Játéknak szép, de gyermeknekvaló, vagy ha több, mint az, ugy gyámi kegy, de kinek gyámja van, az még kiskorú.” Hogy illy szavak izgató hatásukat elnem veszthetik (s fájdalom, el sem is vesztették) tudni fogja, ki az emberismeret nagytudományának csak küszöbét lépte is át. Hisz a gyermeknek is roszul esik, ha gyermekségét gyönyölod, vagy éretlenebbül bánol vele, mint értelemfejlettsége szerint magát érdemesnek tartja. Hisz ö is mindent együtt akar tenni a nagy emberrel, s ifju éveinek zsenge örömit számtalanszor megkeseríti a gondolat, hogy ö még soká nem fog egyenlő lenni a fölserdültekekkel, és sokáig nélkülöznie kell azon élvezeteket, azon szabadságokat, melyeket a férfiak által naponkint gyakoroltatni lát. S az okos apa mégsem enged több szabadságot fiának, mint mennyi kora s tehetségei fejlettségével arányban áll; nem enged, mert szereti őt, — mert javát akarja. De ti elöttekek gyűlöletes szó a gyámiság! Ti szabad kénynt engednétek a fiúnak, hogy tetszése szerint tomboljon vagy káromkodjék! S fájdalom nagyon is érezhetővé kezd lenni a társasélet minden viszonyaiban az éretleneknek beavatkozása olly ügyekbe, hol csak a „senile consilium” tapasztalati bölcsesége szabhatja ki biztosan a teendő sorát. Minden kornak van istene! mond a költő. Minden kornak van munkapályája, mondom én! Ha erős, hatalmas nemzetet akartok nevelni: eszközöljétek, hogy minden kor hiven szem előtt tartsa munkapályáját. Ha akartok elégedett, békes hazapolgárokat birni a nemzetben, óvakodjatok vágyaikat elérhetlenek után izgatni, óvakodjatok elhurcolni az ösvényről, melyre keblének vonzalma s lelkeknek tehetségei összehangzólag léptették. Ne akarjatok mindenkiül választópolgárt, megyei szónokot, országgyűlési követet stb. képezni. Nemcsak e néhány ut szerzi meg a kebel boldogságát; nemcsak e néhány ösvény az, mellyen haladva becsületes férfiu s lelkes hazapolgár nevezetere érdemesülhetni, nemcsak ezen módok által használhatni embertársának s nemzetének. De feledém ismét, hogy ti mindig magatok után mérték másokat! Bennetek központosul minden érzelem, minden akarat, minden tudomány. S ezért ti nem túrtok más érzeményt, más akaratot, más tudományt, mint mely a tietekkel azo-

mintája; Zanggtól Eperjesen egy háromkereku locomotiv mintája; aranyzott üvegek Pichler losonczy gyárból; Csáforti Tót Terézia szám szerint 30ra menő legkülönemőbb hölgyimunka diszpeldányai; vasöntvények Rusznyáról; iratmásoló gép Andrássy Károly gróf oláhpatoki vashámorából; Sziy Sámuel pesti eröművész kilencz rendbeli gyártmányai, mint: malatazúzó gép, szecska metsző, tengerimorzsoló, festékdörzsoló gép sat; Dessewly Sámuel gróf finta börgyárból különféle börök; hydrostaticus tanuló lámpa s egyéb készítmények, Morgen-thaler pesti bádogostul; magyarbunda, Bisko, pesti szücsőtől; fahid vasutakhoz, szegék és horgok nélkül, — egy másik, csap nélkül, — mindkettő amerikai mód szerint; Zofesák, pesti asztalostól; porcellán edény a pápai és herendi gyárból; fényezés bór, Witkowszkytól; csülleng indigo Szebényi rosnyói chemicutól; posztóneműek a gácsi gyárból s a kassai szegények házából; sakkjátékok Mayer és Neumann pesti esztergályosoktól; Schönborn gróf munkácsi vasgyárból vasöntvények; gőzgép főzés, mosás s egyéb használatra, Schuhmantól; szabad kézzel készített 110 1/2 ft. brillant billikom a Losoncz melletti üvegyárból, melyet már a művészeti kiállításban is láttunk; igen szép asztalos művek, bútorok, Steindl, Coffin és Tre-schertől; zongorák, Swab, Pacht, és Seilertől; szürguba Malatinskytól Miskolczon, mellynek alig akadand vevője, annyira túlterhelt cifra; — könyvkötő mun-

kák Kammerlohr és Haenszlertől; csigagép, mely 65 f. erővel 130 m. nyomást tesz; Kempf Annától Budán: virágbokor 50 virágból, igen gyönyörű; és még számos más tárgy, miket mind elősorolni a hely szűke tiltja. Legyen elég még említeni a faművek közül egy mozaikot 62 féle magyarhoni fából, Hanky Mihálytól; — a varrományok közül Hebelt Engelbert belföldi kelmékből készített öltönyeit, — s Grund Antal varrás nélküli amerikai mód szerint csinált lábbeljeit; Korch Péter pesti bársongyártmányait. Láttunk jeles mutatványokat kötéverő munkákból, vászonneműekből, czukorból, szappanból, dohánnyól is s a mechanikai művek közt jeles órákat is. Landerer és Heckenast könyvnyomó intézete is adott stereotyp és congruelapokat s nyomtatokat, mellyek igen csinosak; de a kiállítás lajstroma, mely szinte az ö nyomdájokban készült, csakugyan nem alkalmas műipari példányként diszelní, — mert némely nevek elannyira elferdíték a két külön, magyar és német nyomtatványokban, hogy nem tudni, mellyiknek higyük. Csak néhányat idézek mutatványul: magyarul: Korch, németül Koch (?); m. Hiesling, n. Kiessling (?); m. Világ Ferencz, n. Klag Franz (?); m. Turonszky, n. Turowsky (?); Tamberger és Fanberger (?); Freyer és Troyer (?); Weither és Werther (?) és a többi. A közönség élénk részvétet tanúsít ez uj intézet iránt sürű látogatás és figyelmes szemlélés által, naponkint 5—600 ember, sőt több is, vasárnapokon ezeken felül is, jelenik meg. Emmerling

nos, mely töleket kölcsönözött; 's ha találtak elteréseket, gondviselést, oktatást alá veszték azt hogy másnak gyámsága alá ne kerülhessen, 's mindaddig tömtek tanjaitokkal, mindaddig beszéltek neki érzelmeitől, míg veletek assimilálódk. És ti türelmesek vagytok! barátai a szabad gondolkodásnak, szabad szólásnak, szabad sajtónak és hirdetői a jogegyenlőségnek!!!

Ónáltatás volna tagadni, hogy a türelmetlenség világszerte új epocháját éli; 's hogy különösen nálunk olly sokféle irányban nyilatkozik, mennyiben más nemzetek közt azok viszonyainak természeténél fogva nem is nyilatkozhatik. Nálunk vallás, nyelv, nemzetiség, közigazgatás, országszerkezet, polgári osztályzat, élet-nem, sőt maga a tudomány és művészet is megannyi tárgya a meghasonlásnak 's kufteje a türelmetlenségnek. — Ki közéletünk napi eseményeit csak fölületes figyelemmel kísérte is, mindezekről szomorú vallomást kénytelen tenni. Mióta az indítványozás dühe öldöklő angyalkint szállott a békeszerető polgárokra, 's megjárva a hazát, az egység és szeretet elsőszülöttjét a bizodalmat kiméletlenül meggyilkolá: belopózott a türelmetlenség nemcsak köztanácskozásink terembe, hanem társalgásunk hajlokiba, sőt a családélet magány ölébe is. Egyetlen egy gát lett volna még, melly e mirigy dulongásnak határt vessen; egy sziklavár, hol a türelmetlenség által üldözöbe vett igazság és szeretet biztos menedékre számíthatott volna, — a journalistika. De a türelmetlenség gonosz szellemét nagyrészt maga a journalistika idézte elő, 's így hírlapjaink némelyike, akár népszerűség utáni hárszát, akár balul felfogott következetesség, akár végre a szerkesztés vezéreinek egyéni hajlama, jobban mondva gyarlósága miatt, szinte a türelmetlenség zászlója alá esküdt. Milly káros következményei valának ennek, egypár évi tapasztalás eléggé bizonyítja; 's milly károsak leendőnek még, sejtethi mind az, ki a türelmetlenség bármely nemének csak egy vonását ismeri is a historiából. Azért korszerűnek vélem a figyelmeztetést mind egész honunk mind pedig különösen a journalistika önérdékében, hogy mindenekelőtt kezelői vezeklék le a türelmetlenséget, de ne engedjék a vélemények ez organumait mások türelmetlenségének eszközévé is alacsonyítani; mert ez a journalistika tekintélyének csökkenésével, üdvös hatásának enyészétevel 's a közjót és nemzetegység szent ügyének kockáztatásával jár. — Félre tehát, szerkesztői urak, a sok czáfolatallal, válaszzsal, felelettel, félre a visszatorlási viszketeget tanúsító czikkével, minden irgalom, minden kimélet nélkül! Hiszem, hogy kedvetlenségeknek fogják néha magokat kitenni lélekismeretes szigorúságuk által; hiszem, hogy elmaradand egy két levelezőjük, egy két munkatársuk; de ezt sajnálnok nem lehet; mert a türelmetlenség ugyanis éretlen túlfeszült ábrándos egyének, kiknek munkálkodása a journalistika körében százszor árt, míg egyetlen egyszer használna. Igen kívánatos volna már egyszer magas véleményt ébreszteni hazánkban a journalistika felől, hogy ne gondolnak azt a toll-gyakorlat mezejének, hol mindenki hivatottnak vélhesse magát országos kérdések fölött iránymutatólag nyilatkozni, mihelyt a szókötésben 's helyesírásban némi gyakorlottságra jutott. Ha megyetermekben 's más köztanácskozásoknál igényeljük a tárgyavatottságot, 's a kornak bizonyos érettségét; mennyivel inkább kell igénylenünk ezt a

journalistikában, hol egy egész nemzet nagy közönsége előtt lép föl valaki! Mi szerez vajjon a külföld journalistikájának olly tekintetet, minővel az kormányok 's nemzetek előtt bír? Nem más, mint azon körülmény, hogy azoknak munkatársai közt majdnem kizárólag alapos tudomány, érett koru, bő tapasztalás 's a eslekvőség hivatalos pályáján tiszteletet érdemelt munkásságu férfiak szemléltethők. 'S midőn én journalistikánk újabb korszakában illy férfiakat láték működni, szebb jövővel kecsegtetem magamat, mint minő jelen viszonyaink közt ujjolag mutatkozik. Az arány közöltük és az éretlen kontárkodók közt még sokkal egyenlőtlenebb, hogysen a türelmetlenség ez által is paralyzáthatnák.

Nem akarok a türelmetlenség példaira ujjal mutatni, sem észak sem dél, sem kelet sem nyugot felé; nem akarok személyek 's helyek megnevezése által ingerültséget okozni a különben is lázas agyvelőkben 's gyűlölségtől forrongó keblekben. A sajnálatra méltóknak némi eszméltetéscül azonban nem lehet ismételve ki nem mondanom, hogy a türelmetlen ember sem igaz felebaráti szeretettel, sem valódi hazafussággal, sem tiszta vallással, sem alapos tudománnyal, sem társadalmi életkossággal nem bír, 's hogy ennél fogva a türelmetlen ember sem önmaga sem mások előtt tiszteletr 's becsülésre számot nem tarthat, 's hogy ő sem életben sem literatúrában üdvösen nem munkálkodhatik; ilyenek befolyásátul tehát mind azt mind ezt mentesíteni kell.

Ennyit gondolkodásra ébresztésül minden jószándéku honfitársamnak, különösen pedig a nemzet reményteljes ifjúságának 's a journalistika vezéreinek!

Hivatalos tudósítás a nemzeti színház igazgatása iránt. *) A magyar nemzeti színház tárgyában az 1840. 44. t. cz. által kiküldött országos választmány részéről ezennel közhírré tétetik: hogy azon legtisztább szándék, mellyel a nemzeti színház ügyének kezelése vezéreltetett, a már közhírré tett 's ekkorig vezetett igazgatás formája által, minden legjobb igyekezet mellett is, nem kedvező sikert tüntetvén elő, — miután Simoncsics János eddigi igazgató ur, kedvezőbb módok és formák választásából keletkezhető jobb siker reménye alatt, hivatalról eleve lemondott: azon igazgatói hivatalnak betöltésére folyó évi november 14ik napja tüzetik ki olly módon, hogy a hazafikebelre 's ügyes kezre várakozó hivatalra lépni kívánók, szándékukat az országos választmány elnökének, Győrky Pál ur ő excljának f. évi nov. 13kaig kinyilatkoztatásuk. Leveleik Pest Hatvanon át Kis Terenyére intézendők; maga pedig a választás folyó évi nov. 14kén itt Pesten történendik; az új igazgató választás

*) E Hivatalos tudósítás' hozzánk, 's mint értesülve vagyunk, több szerkesztőséghez is ma sept. 17kén, és csak ma küldetett meg; holott ugyanezen tudósítás a P. Hírlapnak már múlt számában olvasható. Mi azt hisszük, hogy országos intézetről szóló országos-választmányi hivatalos tudósítás, épen az 'országos' szó magas eszméjénél fogva egyiránt érdeklő a magyar időségi sajtót, minden szín-, vagy szerkesztő-világát nélkül, 's hogy illyenmü előjogosítások, épen az előjogok ellen harezolók részére, legnagyobb elvbeli következetlenség; de a journalistikai méltányosság megsértése nélkül is, sem adható, sem elfogadható. A szerk.

tatásáig az igazgatás jelen helyzetében hagyatván. — Ezen felhívás pedig azon reményben bocsátatik köz-tudomásra, hogy azon hazafiak, kik sziveikben meggyökeresedett hazafusság mellett kebleikben e diszes hivatalhoz hivatást éreznek, pusztá formák miatt nem vonakodandnak az eddiginél sokkal tágasabb kört nyert igazgatóságra jelentkezni; mert jövőre nézve az igazgató csupán a törvényből merített 's így mellőzhetlen főfelügyelésre nézve álland az eddigi országos alvალაშტმány alatt, t. i. 1) a törvény értelmében adandó segélypénz-kijelölésre 's arra történő felügyelésre, 2) a színház állandó fenállására nézve 's hogy figyelme mind a dramára mind az operára kölcsönösen kiterjesztve legyen, 's a játékszin localis bohózatokkal el ne öntessék; 's 3) a számadások bevétele 's megvizsgálása végett, mire nézve világosan megjegyztetik, hogy a törvény értelmében adandó segélypénzen tul, az országos választmány magára fizetéseket nem vállal; valamint a számadásokból kitünendő hasznot sem követeli, sőt azt egészen az igazgató javára hagyja; 's így az arról tudomást 's vizsgálatot csupán a végett kívánja meg, hogy jövő országgyűlésre törvény értelmében adandó számadás és véleményezéshez adata legyen. — Egyébiránt az igazgatónak egy a színészek fogadása és elbocsátása, mint az egész gazdálkodási szerkezet elrendelése teljes szabadságára bizatik, világosan megjegyztetvén, hogy a színház ruhataráról 's minden hozzá tartozó eszközeiről szorosan gondoskodni köteles; a választmány betekintése fenhagyatván. — Végezetül a színház igazgatásra aprólékos részletekben még kedvezőbb feltételeket szabó országos választmányi határozatoknak megtekintésére a vállalkozni szándékozók Simoncsics János igazgató urhoz utasítatnak. Költ Pesten sept. 12. 1842.

Fővárosi hírek.

† Pest, sept. 17. A magyar nemzeti színház ügye, mellyet mindedig olly óber figyelemmel kísérenk, most újabban föleleszti sorsa iránti meleg részvétünket, midőn az országos választmány a főntebbi határozatot hozta boldogabb felvirulandása reményében. — Legbuzgóbb ohajtásunk, hogy e nemzeti intézet sorsa valahára ügyes vezérelt alatt felvirágozhassék. Különönsnek látjuk azonban a német lapok azon elhamarkodását, miszerint ők mindent eleve tudnak 's bizonyosnak szoktak hirdetni, — mi nem mutat egyébre, ujdonság utáni kapkodásnál. Így például már azt kürtölk: hogy Bartay Endre ur veendi át az igazgatást, 's pedig Erkel karvezér társaságában; már ők a segély-összeget is meghatározzák, — 's ime a választás még csak nov. 14én lesz. Illy meggondolatlan ujdonsággyártásokkal jó volna felhagyni, hol nemzeti intézetről van szó; holmi kávéházi vagy utcai mendemondák még nem biztos kütfők, annál továbbé ténylek. Mi ugyan meg vagyunk győződve, hogy ügyesebb és szakértőbb férfi nem igen vállalhatná el az intézet vezéreltét, mint Bartay ur, kivált ha a kikötött feltételnek a dramára nézve is pontosan megfelel, 's azért, ha ő találja megnyerni választás utján az igazgatást, örvendő szívvel kívánandunk neki szerencsét az új pályán, a diszes ugyan de egyszersmind terhes vállalathoz; azonban időelőttinek tartanók idétlen ajánlgatás vagy épen némedap-modorú éretlen kürtölgetések al-

ur szives volt a városi redoute mellék teremét e czéla ingyen átengedni, a tárgyak elrendezésében Landerer könyvnyomató ur fáradozott.

Reményljük, a jövő évi iparműkiállítás még nagyobb-szerű eredményeket is fog mutatni. N. e. y.

Schodelné asszony mint Fidelio.

(Wiesbaden udvari színház; ang. 7m 1842. kritikai vázlat Dr. Wieszt Ferenczétől *)

Sie hat himmisch gesungen!
BÖRNE Malibrán-ról.
Vasárnap a wiesbadeni színházból jöttem ki, — csudálatos lélekhangulattal; némi költészi utóérzet gyönyörkéje, mellyet tiszta műelemény szül, rezge lelkeken keresztül; évek óta nem valék bensőleg így meghatva, sem fájdalom 's kéjtől illy csudásan illetve, mint ezen Schodelnéi Fidelio' előadása után. Egyedül vágytam volna lenni egy andaluzi csillagos éjben, 's szememet folyvást e csillagokra fűggeszteni 's lesni, vajjon nem fogják-e azok ott len a Fidelio-zenének, ezen legnemes nő szerelem 's nő-színvagnység dicső eposzának folytatását — költeni! E helyett a megterhelt omnibusok, mellyek a vaspályához visznek, orrom előtt robognak el, 's belőlök, a Fidelio' énekesnők árnyalakjai gúnyolólóg pillogtak ki, a

*) Ezen kritikai vázlat a „Rheinland“ című németlapban foglaltatik 's mi közöljük azt itt magyarul, mert hisz Schodelné a miénk is volt 's a miénk maradhatott is; de —. Most idegen lapokból kell megtudnunk, mi volt ő, 's benne mit vesztettünk! — A szerk.

férfibátor Schröder-Devrient, a hatalmas hangú Heinefetter Klára, a miniatúr-genialis Hassel-Barth, a német-heví Fischer-Swarzböck, az erőshangú de nem szép Pirscher, a Schrödert merészen utánzó Schebest Agnes! Ezen árnyalakok olly halványsárgák, 's bensőleg szerke kuszálva, szenvedélyesen fölizgatva látszottak lenni, mintha épen most jönnének a Schodelné általi Fidelio' előadásáról. Utánok vágytam kiáltani: menjetek 's hordjon el benneteket a szél, ti emlékezet árnyképei, hagyjátok nekem a jelen életét; mert lelkeim előtérén, a költészet dicsősülésében ragyogva állott Schodelné, a nemes, lelkesült, mély érzetű, önfeláldozású, nagylelkű-férfierős 's mégis olly hölgyiszép Fidelio! Hat év óta nem hallám Schodelné. Hat év! milly emesztő örökkévalóság az ének hangélté- re nézve; milly időköz! elég egy hang Peru elpazárlására! En azt gondolám, Schodelné drámailag remekül fogja át előadni, 's a hanggal kellőleg accompanirozni; — gondolám, hogy ezen valaha olly nemes hangfest — szellem, lélek és érzet-kifejezésé olvadand fel! 'S milly szép amulatoszlást kelle sejtelnemnek átélni? Mit tőa Schodelné, hogy gyönyörű hangját, nem mondom, conserválja, nem, hanem hogy hat áténekelte év lefolyta alatt eszményi szépségre kifejtse, ez előttem talány. Az énektanulmány ascetái gyakorlatai, különben az emberi hang tömött 's épségtől duzzadó arczát — esontszáraz soványság vájják ki; de itt még a hang-alap a legvidámabb ifjanti szépség csábító ingerivel diszlik; itt ezen hang arczáról a viruló egészség eleven rózsás incarnatja mosolyg.

E mellett milly művészi harmonia egybekötése e hang mélységének a magassággal! minél magasabba örvényez fölfelé Schodelné, annál fénylőbb, derültebb, aetherisztább leszzen hangja; minél tovább énekel, minél tovább küzd hősileg a hangjegyek forró tusájában, annál több szellemi fesz-erőt, annál több intenzív tömörttséget, annál több tűz-edzette kitartósságot fejt ki hangja. Miképvágta ki — a vég Fidelio percekben — ezen hatalmas „én nője vagyok“ azon magas B—t! Ez márvány törzs volt hangból, mellyet olly csuda könnyűséggel lökött ki; az egész ház megrendült e hang által alapjaiban; Schodelné nem ingadozott, ő állott, a művészi nyugalom tökéletes képe!

E hangművészi kiképezéséről nem is szölok. Schodelné azon dicső hangot, mellyel most bír — magának megénekelte. Mi itt nem esudáljuk a bájoló természethangok buja bőségét, hanem e hangnak művészetképezte egészét. Mennyire előmozdítják őt a művészi képzettség segéd eszközei? Milly pompás, milly elragadó az ő mezza-voce-ja! Ezen elhalmi engedése a hangsohajoknak! soha sem akad el hangja ezen alkalmazott mezza-voce-ban. Ó nagy olasz művészek! elsajátítá a hangnak legröppülékenyebb atomokban szerteüzása titkát, de úgy, hogy e mellett még mindig tökéletes kerekded egész maradt. Ó a hangot a forradozó szenvedélyek perczében majd-majd szer- te pattanásig tolja 's feszíti ki, úgy hogy a szépnek leg-szélsőbb határáig felduzzadoz; hanem ő a hangot művészi megfontolással örömet engedti a helyes intonatio mennyé 's pokla között lebegni, mivel tudja, miképvél-

tál őt minte... mert illyenm... többet árhat... — sőt tudju... — hogy né... nyen észre... végbement b... e r a u jósza... reségeket: I... melly Mekl... 104,012 me... dorfban véte... mény Nagy-... közelebb jel... füzete; 's m... e vállalatot... vők. E füzete... szesítve; be... ezime „Né... után franczi... és Ész' vié... Kazinczy Gá

Bara

29én kezdet... ről tett tudós... vának a t. o... sőnapj jegy... iránt, hogy... munkálandó... tését akkor... hívó kegyes... ur azon észr... mánynak tét... zett 's intéze... azok fölött g... egy vagy töb... jelentését adj... hozott, mik... mos kérdés... szerink által... ollyanok is, ... meg, méltán... hetők; gond... nak, kik üd... így miután a... hogy a más... ugynevezni s... leomlásának... volna, nem... megszagatva... szeres őszha... kozások nyol... gyűlési utasít... vandó megv... joga lévén, ... vagy másik... nősen ország... veteket válas... álló, közgyűl... De bezzeg... mert némelly... léshez minden... hogy egyikne... a nagyobb ré-

lemeznek épen... ben küzdő lé... Nézzetek... ró 's kiképzet... első német dr... sok, kiknél az... delnéban min... kesnőt a játsz... ragyogó gőcz... pontosulva ta... hallotta, mern... szí természet... Fidelio-énekes... gását Schröd... ugy Schodelné... modort, hanem... Bethoven után... ségéből egy... érzetmélység... a látatúzes sz... nemeiben, mell... megsemmisítő... citatív patetice... előadása hatal... chologiai igaz... amaz örömhyr... sében, ezen kö... den jegyét éne

tal őt mintegy ráerőtetni akarni a közönségre, — mert ilyenemű fogások, mellékesen legyen mondva, főbbet árthatnak mint használnak az érdekletteknek, — sőt tudjuk, — 's ezt ismét mellékesen említjük, — hogy néha az ezéoztatik is, — mert vajmi könnyen észrevehető, honnan fú a szél. — A közelébb végbement bécsi nagy sorshuzás alkalmával a Geyeraui jóságra következő kétszám találta a főnyereségeket: 109,507, melly Vöklabrukban; 109,675, melly Meklenburgban; 134,452, melly Bécsben; 104,012 melly Pesten, 143,060, melly Marschendorfban vétetett meg. Az egyik 10,000 frtos nyerevény Nagy-Váradra, a másik Pécsre jutott. — Legközelebb jelent meg Nagy Ignác színműtárának 33d. füzeté; 's mi örvendünk, hogy családunk, midőn e vállalatot, részvétele miatt, meghívsultnak hívők. E füzet Kisfaludy Károly arczképével van díszesítve; benne két vígjáték foglaltatik; az egyik ezime „Népszerség“ 3 felv. ban, Delavigne után francziából fordította — r —; a másiké „Szív és Ész“ vígj. 1 felv. ban Steigentesch báró után ford. Kazinczy Gábor.

Baranyából. Pécs sept. 7. — Mult hó 29én kezdetét vett 's f. hó 3án befejezett közgyűlésről tett tudósításom folytatásul míg némellyeket kívánok a t. olvasó közönséggel közölni: 6) az elsőnap jegyzőkönyv hitelesítések azon kifejezés iránt, hogy az országgyűl. utasítások javaslatát kimunkálendő, most már kinevezett választmány jelentését akkor adja be, midőn az országgyűlésre meghívó kegyes kir. levelek megérkezendek, egy bírór az azon észrevételt tevő, hogy az említett választmány tételnek feladatát: miszerint a hozzá intézett 's intézendő tárgyakat tanácskozása alá véve, azok fölött gyűléseinket, mennyire t. i. azon ideig egy vagy több kérdés fölött tanácskozását befejező, jelentését adja be; azonban ez indítvány ellen felhozott, mikép Hazánk a haladás ténén állván, számos kérdés hozott legyen fel-alkotmányos rendszerünk átalakítására 's köztük nem csekély számmal olyanok is, mellyek annak éppen alapköveit rázza meg, méltán nemzetiségünk életkérdésének nevezhetők; gondos előrelátás szükséges tehát mindazoknak, kik üdvös cél után törekednek haladni, 's így miután alkotmányunk egyik sarkkövét a nélkül, hogy a másikkal megegyező legyen, rozontani, az ugynevezni szerett nyolcz százados rozzant épület leomlásának veszélyeztetése nélkül tanácsos nem volna, nem marad más hátra, mint utasításokat nem megszaggatva, hanem valamennyi kérdésnek rendszeres összhangzásban felvétele után eredet tanácskozás nyomán készíteni; de más részről országgyűlési utasítások adása az e célra eleve összehívandó megyei egész nemességnek elidegeníthetlen joga lévén, bár mit határozná is azon ideig egyik vagy másik gyűlés, annak végzése még is a különösen országgyűlési utasításokat kimunkálendő 's követekeket választandó, az összes megyei nemességből álló, közgyűlés tanácskozása alá lenne terjesztendő. De bezzeg ez utóbbi előadás volt ám botrányos, mert némellyek egyik közgyűlést a másik közgyűléshez mindenben hasonlóknak nyilvánítván tagadnak, hogy egyiknek a másiknál nagyobb jogai lennének; a nagyobb rész azonban az előbbi kijelentéseket ma-

gácivá tévén, a jegyzőkönyvnek az előbbeni nap határozását híven előadó kifejezése helybenhagyva megmaradt. — 7) Hamburg város szerencsétlenségét költöző helytartói k. intézvény folytában megyszerzte felebarátai segélyre felszólítások rendeltettek. 8) Mohácsi postamesternek felírása folytában kelt abeli k. intézményre, hogy miután Mohácsról Pécsre vezető országut (a P—di uradalmi börtönből kibocsátott) bizonyos Milos nevű gonosztevő vakmerő rablásai miatt veszélyteljes volna, a megye a teljes bátorság helyreállítására nézve kelő rendeleteket tegyen, a nmgm. Helytartó tanács alázatos felírás utján megkérteni határozatott, hogy, miután e megye Rendei a tökéletes bátorság helyreállítását csak egy reménylenek legezelszerűben elérhetőnek, ha hogy a nevezett gonosztevő fejére bizonyos pénzösszeget tételnek, 's ez által annak elfogatására egyéni inger nyujtatnék, méltóztatnék e sommának valamely közpénztárból kijelölését kegyesen eszközölni; egyszersmind a megyében tanyázó lovas katonaság kormányza megkerestetni rendeltetett, hogy a bátorság rögtömi helyreállítása tekintetéből az érintett utvonatra éjjelenként, midőn t. i. a rablások történni szoktak, lovas katonaságot rendelni 's ez által az utazóknak teljes biztosságot szerezni ne terhelhetnék; a járásb. főbíró uraknak pedig meghagyatott a nevezett rablások élénk üldöztetése. — 9) Pécs városa tanácsa, azon folyamodásától, hogy a mértékek vizsgálása nem a megyei, hanem kebelében az ő tisztviselőjének engedessék által, miután ez világosan törvénybe ütköznék, a n. m. Helytartó tanács k. intézvénye szerint elmozdított. — 10) A turopolyai nemesség ismértés körlevele tökéletes pártolást nyervén, a kihágások megvizsgálata, a vizsgálat nyomán vétésnek találendő egyének megfenyítetése végett ő Felsege alázatos felírásban megkérteni rendeltetett; a mennyire pedig netalan elégtétel nem következne, most már előre országgyűlésen sérelemkép feladatni 's e részben feljegyeztetni határozatott; — Jozipovich Antal, Turomező grófját szeretve tisztelt főkörmányzónk megyénk táblabírói koszorújába fűzni méltóztatott. 11) Beregh megyének a vegyes házasságok tárgyában költ levele, miután már megyénknek e részben határozata van, tudomásul vétetett. 12) Fejér megyének vasut 's nemzeti-bank iránti körlevele, valamint 13) Vasnak ismértés levele az országgyűlési utasítások javaslatát kimunkáló választmányhoz utasított. 14) Teme megyének a katonai kicsapongások tárgyában levele tudomásul vétetett, miután már e részben megyénk alázatos felírással járult urunk 's királyunk ismért igazságszeretetéhez. — 15) A fiúmei kapitányságnak vasutak iránti körlevele, miután már mult gyűlésen e részben határozat történt, tudomásul vétetett. — 16) Hont; 17) Somogy; 18) Arad megyéknek az előfogatok iránti körlevelei megyszerzte hirdettetni rendeltettek. 19) Bereghnek a posták iránt környékelt levele tudomásul vétetett; honunkban a postákkal egyedurasság nem üzethetvén, szabadságában áll mindenkinnek leveleit bármely uton szétküldözni. 20) Mohács alól az ugynevezett sárkányduna átvágását helybenhagyó helytartói k. intézmény mult gyűlésen kihirdettetvén, annak fogatósítása végett választmány küldetett ki; melly küldöttség jelentését a végbe vitt átvágásról benyujtván, abból kiderül, mikép a kérdéses átvágás mint-

egy 8500 munkással 3—6 nap alatt (a munka helységenként lévén felosztva, a szorgalmatosbak előbb haza bocsáthatatának) olly szerencsés sikerrel végeztetett, hogy bár a víz állása kicsiny vala, még is 2—3 lábnyi víz önté azt el, 's elég esése lévén olly sebesen rohant rajta végig, hogy legelső megnyitásokor annak rohanását ladikkokkal lehetett kísérni; — továbbá hogy a Károly főhg illető helyei uradalma részéről az ezen áltmetszésen munkálkodandó adózik számára ritka nagylelkűséggel ajánlott 10,000 ft. nyomban a helyszínen járásbeli tisztviselők előtt az ott jelenvolt adózik közt kiosztatott; melly hogy tiszta ajándékot adatott légyen nekik, megmagyaráztatván, mint egy ott jelenvolttól tudom, halakönyvektől nedves szemekkel a választmány előtt megjelenve legkegyelmesebb jöltevéjők hosszas és szerencsés életéért buzgó fohászaikat küldék Istenhez; köz hajókázás 's kereskedésre nézve felette jótékonyan hatand a jelen „főherczeg Károly áltmetszés“nek nevezettni szeretett új átvágás, miután általa egy terjedelmes kanyarulat metszetvén keresztül a duna-folyami hajókázás 2500 ölet nyerd. 21) Az előfogatok tárgyában kinevezett választmány véleményes jelentését beadván, annak nyomán határozatott, hogy az állomásokon hetelések jövőre megszüntessenek, előfogatok csak hivatalból vagy pedig tartományi biztosság vagy alispáni asszignatióval utazandóknak fognak kiszolgálatni, — az utak minősége 's takarmány szűke vagy élelembeli drágaság szerint közgyűléseinket meghatározandó díj előre leendő lefizetése mellett, melly határozat életbe lépend f. e. november 15 napján. —

Harmarosul. Szigeth sept. 1. 1842. Folyó évi aug. 22. vevé kezdetét évnegyedes közgyűlésünk elnök alispánunk szokott megnyitó beszédével; e szokás nálunk még életben van, 's nem is válnék örömmünkre, ha egy két megye példája után az nálunk is divatlammá lenne; történéhek, hogy egy idegen az egész megye állapotát és szellemét megismerheti illy beszéd által, általa az elnök a tanácskozások fonalának gyakran különszinezetű pártok közt olly irányt adhat, minőt a közjó, 's alkotmányunk minden privát érdekek ellenében követel. — Főjegyzőnk válaszolt a RR. nevében, válaszában politikai lecczek is voltak, én szavainak isteni tekintélyt kívántam, mert hittem és most is hiszem, hogy ha azok termékeny helyre esendnek, ugy nincs, mi e megyét valaha a közös hazától bármi tekintetben elválaszsa. — Ezek után elnökalispanunk a mult kis gyűlés jegyzőkönyvét kíváná felolvasatni, mit némi ellenzés daczára a többség is pártolt, 's ennek folytában előfordult a kis gyűlés egy határozata, mellynél fogva az egy sulyos-vétségű rabnak a törvényszék által kezességre történt kibocsátását rosszszala; ezen határozat ellen szót emelt egy bírór; általa a törvényszék függetlenségét látván veszélyeztetni; meglehetőss zajjal folyt a vitakozás, némellyek nemesak kis — de közgyűlésnek sem tulajdoníthatának illy jogot, mások tömlőzeink borzasztó állapotát festegették; végre a törvényszéki coordinatio azon pontja olvastatván fel, melly a közbátorság tekintetéből illy esetekben a törvényszéktől legnagyobb ovatosságot kíván: a kis gyűlés határozata jóváhagyatott. — Nádor Ó fensége nek a kisgyűlésben felolvasott első magyar levele most ismét másodsor

lemeznek épen ezen reszketeg hangvibratiók — szenvedélyben küzdő lélekállapotot.

Nézzétek, mikép lehetni német drámai, 's hanggal bíró 's kiképzett hangú énekesnővé. Mik a mi ugynevezett első német drámai énekesnők? nagymű játéktársok, kiknél azonban a főkéllék — a hang — hiányzik. Schodelnéban minden egyesítve van. Itt nem szükség az énekesnőt a játszó fölött 's így megfordítva elfeledni; itt a ragyogó góczban a művészettökély minden sugárít központossulva találhatni. A ki Schodelné Fidelioját látta 's hallotta, merné-e tagadni, hogy minden ize költészenészi természetű? Valamennyi nevezetesb mostani német Fidelio-énekesnők — a drámai és muzsikai jellem felfogását Schröder-Devrient előképe szerint mimelték; nem-ugy Schodelné; ez épen nem követte a schröder-devrienti modort, hanem csak ezen zene örök igazsága, csak az egy Bethoven után költ és saját érzet és szellem dús egyediségéből egy új sajátos Fidelio-t engedett feltűnni. Az érzetméltség, lélekemelkedés és kifejezés igazságának, a látványos szenvedély és hatalmas képzet-szárnyalás ezen nemeiben, mellyekkel Bethoven minden jegyét énekelte, ezen megsemmisítő utánpótlásban: „utálatos“ ezen egész recitativ patetikus magas kezelésében, a nagy ária szívreható előadása hatalmában, a tömlőzoboltbani lélekkrázó 's pszichologiai igazságu bonyolításában, a lélek drámájának, amaz örömhymusz „o névtelen öröm“ viharzó lelkesülésében, ezen költészi ihletésben, mellyel e Fidelio zene minden jegyét énekelte — ebben lélem a leghatalmasb nyilat-

kozványt, hogy Schodelné — Bethovenjét valóban művésziileg értette, 's hogy őt — mint minden ízében, költészenészi természet fejtette, hogy Schodelné a legmélőbb ezen legnemesb női szerelem 's női szívnagyság eposzára! Ezen könnyteljes fájdalom-átjárta, csendesen szenvedő 's mégis istenben bizó és szerelem áthatotta zenészi helyzetben: „a szerelem elérendi“ — ebből zeng ki az egész Fidelio Schodelné általi felfogásának szellemi alaphangja, ez a szende, dicső, érzelmentisztította, valódi nőiség, a szellemi szerelem szent nemessége, melly mindig győzőleg emelkedik föl az élet harcza fölött. Igenis Schodelné — mint Bethovennek Fidelioja — tökéletes drámai művésznő. Ő nem énekel ugy mint mások, — hangja hús tömegével, itt a hang Psycheje, az, melly láthatatlan áradásban hat ránk. Ott, hol ezen hang bősége békében elterjedhet, hol a drámai előadás — szeretném mondani, mikép egy búszke naszad, hangjai zavartalan hullámi fölött elsimulhat, ott ezen énekesnőnek bennünk a vidám elragadtatás érzelmét kell fölébresztenie; az indulatos énekekben azonban, hol a szenvedély adja a tactust, hol az igazalom belőlül tör ki, ott az előadást a hang hatalma ápolja, ott megrázó lesz, ott éneke a nyomos szekernye (coturnus) lépdelése — a leghatékonyabb külmunkálattal. Schodelné az éneksországnak nagy művésznő! Ő nekünk Bethoven Fidelioját nem egyes nagymű morzsákban hozá; hanem egy egészen mindenben elkészített mesterséggel, a plasticává alakult ének 's előadási művészet tökélyében! Itt minden egyetlen (Eine) művészi nagyság!

Egy új meghajlításától kezdve — valamely énekrész utolsó hangjegyeknek kileheléseig, minden jellemző egész, semmi nem vad rapsodiái! minden szem mozdulatban, minden sohaj-vagy könyárynékolásban (Nüancirung) minden hangrezgésben, ének, szellem, érzetben az ének és előadás harmoniai egységének bája liheg. Az egész személynység kerekdedése a deszkákon, ezen finomság, méltóság, sőt művészi önuraság — a mozdulatok fölött — a szenvedély viharában, külső-előadói lényének ezen elvonultságát — Schodelné, egyedül csak a nagy művészvilágot szemléletének köszönheti. — A főgékony, tanulni vágyó művész lélek minden szepet, mit ama mozgékony művészkör évek óta nyujtott, fölfogadott; innét van az izletfinomság előadásában, a költészi összhangzásu alakulás, a művésznő egész szellemi lényében.

Ki a minap Schodelné mint Fidelio-t nem hallotta, az a legfőbb művelményi estét veszítette el. Hogy tetszett? a legmagasb mértékben tetszett! a helyeslés kitérőse ropant, 's közönséges volt; a számosan egybegyűlt társaság villanyozva volt. Már az előadás alatt enthusiasmmal és a függöny legördülte után szintugy kihivatott. Nyujtsk azért a nagy német művésznőnek — a tökéletes művészet díszjátalmát. Ez, nem a mai bíráló világ ezredes trombitásainak vak enthusiasmsusa, melly e sorokból szól; ezen sorok csak a tiszteletnek, hangosan kifejezett szellemi megismerésüil szolgáljanak a művészet ügyében 's Bethoven derék — dicső — énekesnőjének, kinek Schodelné új apotheosist készít.

olvasatott fel; öröm, és „eljen“ nagy volt, 's köszönő felírás határozatott; — a Helytanácsból egy számvevői segéd iránti felírásunkra tagadó válasz érkezvén, az újabb felírás utján szorgalmaztatni fog; — Torna utlevelek iránti körlevelére, Gallicziára nézve a viszonyosság elve határozatott el; — Fejérnek Bereg körlevelét rosszaló; — Beregnek a független magyar egyház; Hont, és Aradnak a vontatók iránti körleveleik tudomásul vétettek; — Torontálnak a nádor, és koronaőr-választás; — Szabadka a királyi városok, 's végre a fiemei kapitányságnak a vasutak tárgyában érkezett levelek választmányra bizattak; — Somogy indítványa által kezdeményi jogunk lévén veszélyeztetve, az vízhangra nem talált; — Varasd diák nyelven szerkesztett levele olvasatlanul visszaküldetett. — Végre fájdalommal értettük meg Turópolya nemességének panaszos leveleiből a dolgok szomorú helyzetét Horvátországban, 's az ügyet magunkévá tettük, és mindent megteszünk, mi az elnyomottak igazságos panaszát orvosolhatja, csupán egy elvben nem osztozhatunk, melly szerint t. i. a panaszok kijelentik, hogy az illy igazságtalan módon elválasztott tisztí karnak engedelmességet nem fognak; állítsuk fel ezen elvet, 's három év múlva kereshetjük Európában Magyarországot.

Zemplényből. S. A. Ujhely augst. 21kén. Két éve már, mióta Zemplény megye RRdei főispánjokat, országunknak a nemzet háláját osztatlanul bíró fő kancellárját tömérdek országos gondjai 's foglalatosságai köréből itthon nem valának szerencsések tisztelhetni; most ismét lelkét kissé felvidámítandó, bodrogközi szép jóságai egyikére Perbenyikbe, kivánt egészségben véletlenül megérkezett! — Mihelyt a megyét bővebb megismerés végett eljárnak! A megyét bővebb megismerés végett főispánunk öröndetes megérkezett megértette; tüstint az elnöksége alatt tartatott kis gyűlésben a megye Rdeinek őszinte örömet tolmácsoló küldöttséget nevezett ki; — melly azonban, minthogy főispánunk ő klmessége két napi itmlatása után időközben szathmár megyei terjedelmes jóságai megtekintésére rándult — e szép tisztében csak septemb. hó 7én, midőn ő excellentiája ismét vissza váratik, — fogott eljárhatni! A megyét majd két hétig látogató főisp. helytartónk éber figyelmét semmisen kerüle el hivatalos utjában, mi a megyei közállományt csak némileg is közelebről érdeklé; kiemlést érdemel azonban főképp ama dicséretes főkormányzói gondosság, miszerint sok város- és helységben a község házainál is megjelenvén, édes kötelességének tartá a közadó mikénti kezelését tárgyazo számadásokat is megtekinteni 's az adótarozások eddigi elmaradásának okait *) a jelenlevő szolgabírák 's hiteseiktől kikér-

*) A multu Htó tanács már 1834ben a megyebeli hátramaradt adó behajtása iránt több ízben rendeleteket bocsátván a megyéhez, azok következtében küldöttség neveztetett ki, melly az adó elmaradása okairól kellő vizsgálatot és sikeresen eszközölhető behajtásáról véleményes javaslatot terjeszteszen elő; én is igen csekély tagja lévén azon küldöttségnek, jól tudom, hogy a megyének csupán hegyaljai járása 102 ezer ezüst ftal maradt hátra a közadóban, — különösen Megyaszó helységének adótarozása 18 ezerre rug — a küldöttség a megyének, mint kellett, kimerítőleg tevő jelentését, de mivel benne száraz tényekről, nem elvitákról volt a szó, akkor felolvására sem méltatott, — azon küldöttségi jelentés az adó elmaradásának főbb okait — az adozópénztár hitlen kezelésében 's azon forrásban, honnan az leginkább ered, t. i. a szbiráknak e részbeni példátlan hanyagságában talála rejleni, . . . fájdalom küldöttségi hivatalos eljárásunk alkalmával több ízben tapasztaltuk, hogy a kebelbeli szbiró, kinek máskint ápoló és gondviselő atyának kellene lennie, a községek birói számadásait még csak megtekintésre sem méltatá; — mi több, szegyenel kell megvallani, hogy olly helyre is találtunk, hol 4 év alatt a szbirónak szinét sem látták. Midőn ékint illyeket volt szerencsétlenségünk tapasztalni — önkint meg lön fejtve: miért nevezi törv. könyvünk az adozó népet „misera contribuens plebs“nek. — Vajha! olly indítványok, mint a lelkes Fáy. Andráséi is, a közadó kezelése és községi számadások iránt a megyék részéről forróbb 's fogamatossabb pártolást nyerendők; mert az áldást, közzölétet, kölesönös bizodalmat hoznalétre; midőn több ezer indítvány csak a vizájkodás magvait szórja el; — akkoron reméljük, nem lenne kényserítve sok megye, mint most Zemplény, törvény-széki hatósággal felruházott 's helységről helységré járó küldöttség által executio utján hajtani be a tömérdek hátramaradt közadót! — Vannak helységek, hol a számadó bírák több ezer ftba marasztaltattak. Hány volt szbirót nem terhel a véték-sulya, hogy elhanyaglása 's szigorún nem teljesített ellenőrségi kötelessége miatt, a kellő utasítást

dezetni 's e részben is a megyei adozónép állásával közelebről megismerkedni. Fajdalom több helyen nem a legörvendetes tudósításokkal lepetett meg! — — — Mielőtt a közgyűlések közléséhez fognék, el nem mulaszthatom a megyének azon örömműnépét miszerint megyés püspökünk multgos ocskoi Ocskay Antal magas tisztehez tartozó egyházi látogatás végett megyénkben is megjelenvén — mindenütt üdvözölő küldöttségekkel fogadtattott, 's azoknak kíséretében tevő hivatalos utját a szelid főpásztor, kinek ritka nyájassága 's szelid leereszkedése mindenkit elbájolt; az élet bajaival küzdő panaszokodók pedig újabb lelki erővel tértek lakukhoz ismét vissza, hallván kegyes jó lelki atyjoknak vigasztaló szózatát — áldás koronazza fáradozásait! — adja az ég, hogy másszor is olly viritó egészségben fogadhassa a fő pásztorát a megye édes anyai kebelébe! — — — Évnegyedes közgyűléseink f. h. 16án vevék kezdetüket, midőn főisp. helytartónk ékes szónoki beszéddel üdvözle a megye RRdeit, előadván, mikép e szép megyében a fondor pártoskodás szellemét immár száműzve találta, 's büszke, hogy olly megyének, mint Zemplény, melly mindig ragyogó csilgként tündöklött a többi törvényhatóságok között — szerencsége van helyettes kormányzója lehetni! bizton reményli, hogy az egyetértés, melly köztanácskozásokban egyedül vezethet üdvös eredményekre, mind inkább szilárdulni fog — a kölesönös bizodalom 's barátság netalán megszakadott láncszemei ismét összeforrni 's a megye boldogságára viszonyosan közre munkálni fognak. — 1) A többi tárgyak sorában előadá a főisp. helyettes: hogy miután a 4 új rendőrségi szbiró rendszeresítése a Htó tanács utján a megyének is megadott, — az új eljárások elrendezése iránt költ küldöttségi javaslat jönné előleges tárgyalatás alá; mire L. G. tb. előadá, hogy mennyiben a jelen közgyűlések, az új szolgabírák iránt költ megyei határozat értelmében lettek volna öszvehivandók (L. a legközelebbi közlést Világ 40—43 sz.) miként adathattak ki a tek. jegyzői vagy alisp. hivatal altali meyhivó levelek az érintett határozat ellenére; — az alispáni vagy bármely más hivatal sem egyéb, mint a megyei határozat hű végrehajtója 's eszközlője. — Sz. K. tb.: Bármely volt légyen határozva a mult gyűlésekben, egyik közgyűlés a másikat hatáskörében semmikép sem korlátozhatja; — annyi közjogi tekintetben is igaz, hogy tisztválasztást, bármely részletet, hirdetni 's annak határidőt kitzíteni a főispáni jogok sorába tartozik. Kár tehát az olly nyilvános főisp. jogok vitatásába 's fészegetésbe bocsátkozni; a vitatások közben az e tárgyban költ megyei határozatot a jegyzői hivatal előadván; a főisp. Htó olly módon nyilatkozott: „Legjobb tanúság a határozat, mellyben e szavak is foglaltatnak: „a kö r ü l m é n y e k h e z k é p e s t a k k o r m e g i s v á l a s z t a t h a s s a n a k“ midőn tehát a megye Rendei a körülmények megbirálását, a törvény értelmében, nekem szabadon főnhagyták — én pedig a teendők sorában előlegesnek látom a eljárások elrendezését, és e részben úgy hiszem a megye Rendei is velem egy értelemben leendnek — hivatalos tisztemnél fogva igérvén, hogy mihelyt a körülmények ellenzeni nem fogják, a RRdek kívánságának azonnal meg fogok felelni.“ Ezután olvastatván a küldöttség által a megyében alakítandó 21 szolgabírói kerület új osztályzati elrendezése iránt beadott tervezet, — melly tacsitusi rövidségéhez aránylag csekély méltánylatra talált a RRdek részéről; — minek következtében számos tagbul kinevezett küldöttség bizatott meg ujjolag annak elrendezése tárgyában, az october első napjaiban tartandó adókievetési közgyűlésekre véleményes javaslatának beadására. Hogy pedig ezen a megye min-

és parancsot hasztalan váró tudatlan parasztribónak kell úgy szólván érteve vagyonával is lakolnia. Mikor emelkednek már fel szolgabíráink valahára azon szent kötelességek magas érzetere, hogy az ország egyedüli jóvedelmére, a közadó alapjára, a legnagyobb szorgalommal felügyelni 's azt minduntalan ellenőrködő evidentiában tartani nem utolsó — mint eddig általános szólva fájdalommal kelle tapasztaltunk — hanem legelső feladata gyanánt nézni a szolgabírói hivatalnak. Mi ezentül éberebb figyelemmel fogjuk kísérni a közadó kezelése tárgyát 's idővel, ha általa a szerkesztőségnek mint véljük — nem megvetendő szolgálatot tehetünk — az adótarozás-behajtással megbízott törv. széki küldöttség munkálatáról bővebb tudósítást adandunk. *)

*) Mi a tisztelt levelező urnak ezen szives ajánlatát nemcsak hálás köszönettel fogadjuk, de egyszerűen mind annak teljesítésére bizodalmasan kérjük is. A Szerk.

den lakosát egyiránt érdeklő nagyobb fontosságú tárgy kellő megfontolással és mindenoldalú felvilágosítással biztos eredményre vezethessen, a nem küldöttségi tagoknak a küldöttségi tanácskozásokban tettleges részvéte is megengedtetett. — (Folytatatik.)

Zágrábról aug. 28. (Vége). Másnap a mult tisztujtásnál történt kicsapongások megvizsgálására kiküldött választmány munkálatai olvastatván-fel, szánakozó mosolyt gerjeszte bennem az: hogy a bizonyosságlevelében a horvátpartiakról lévén szó, mindig csak ezen a többségtől megkaczagott gúnny. kifejezések valának hallhatók: „unus super alium saltando profugerunt;“ — „pelli consuleret volentes in fugam acti;“ — „panico aliquo terrore correpti in fuga salutem quaesivere;“ — midőn pedig az ilir tanuk önmagokról szólának, olly szép kifejezésekkel éltek: „nos ablongavimus;“ — „nos in tempore retraximus;“ — „nos ad tutiorem locum recepimus.“ Továbbá a horvátpartiak benyújtott ellenmondásuk miatt célzólólag többnyire mindig „protestansoknak“ gúnnyoltattak. — Ez ellenmondást mintegy 30an írták alá, többnyire mind a főnemesi rendből 's ezek ellen a városbíró indítványára az egész ilir párt actiót határozott. Majd egy óranegyedig nem lehetett egyebet hallani az „actio“ kiáltásnál; 's midőn Roesies kanonok engesztelődést 's mérsekletet javasolván olly szókra fakadt volna: „ubi est nostra antiqua pax croatica!“ a bősztültek őt kinevették és szóhoz sem hagyák jutni 's a városbíró szép jellemét egész fényében kitüntetvén, azt mondá: „a szentírásban ugyan azt olvassuk, hogy ha valaki arcon csap, nyujtsd oda arczodnak másik felét is, de e mondatot itt megfordítva kell érteni; tudnillik a horvátpart megérdemelte volna, hogy mindkét felét arcon csapják, 's akkor is még neki kellene kezét engesztelésül nyujtani.“ (Ez már valóságos ilir moral 's ilir igazság!) — Hasztalan törekvék a főispán a bősztülteket arra birni, hogy az actiót álljanak-el, hasztalan említé, hogy ő abban soha sem fog megegyezni, ő sem bírja az ilir mozgalmat fékezni, az „actio“ el lön határozva. — E gyűlés folytában felolvastatott egyszersmind Győr megyének levele, mellyben az itteni megyét a törvény értelmében fogva felszólítja, hogy ezentül Győr megyével magyarul levelezzen, különben a deák levelet feltöretlenül visszaküldendi. Győr megyének e levele iszonyú zajt támaszta, melly közt e testvérpolgári szeretetet tanúsító szavak is valának hallhatók: „Vrag je dalMagyari! Je...ga vrag magyari!“ Határozattá lön a városbíró indítványára: miszerint azt fogják válaszolni Győr megyének, hogy rosszul érti az idézett törvényt, melly alól Horvátország ki van véve, 's hogyha Győr megye deák leveleiket feltöretlenül vissza fogná küldeni, ők Győrmegye magyar leveleivel hasonló teendnek. — Ezek tehát szép eredményei ez ilir közgyűlésnek, mellyeket a magyar közönség tudatni érdemeseknek találtam. — Zágrábrban további tartózkodásom folytában a „bani táblánál a felesküdtetni akaró ifjuságnak meghagyott, hogy az, ősi diplomaticus magyar ruhában jelenjék-meg, nem pedig ilir szurkákban. — Azt mondják ugyan az ilirek, hogy a ruha valami közönyös dolog 's hogy a szabadsággal ellenkezik valami ruhát megfilitani akarni; de miután e ruha külső jelelője a belső gondolkozásmódnak, 's miután e belső gondolkozásmód eléggé nyilatkozott a mult tisztujtás alkalmával, e cinicus ruházaton lévő vöröszínű posztó a folyt polgárvernek lön képviselője, mellyet tehát egykedvűen nézni lehetetlen. — De különben is hamis állítás, hogy egyáltalában véve minden ruha közönyös dolog légyen, mert különben Francziaországban a jacobinus sapkákat sem lehetne eltüntetni, 's e mondas: „es ist wider die Kleiderordnung“ minden jelentés nélküli volna. — Sz.

Pozsonyi tüzvéz. Pozsony, sept. 9. Mult éjünk borzalomteltjes volt. Tizenkét óra felé tüzlárma szakasztá felben első álmunkat, 's a nép jajveszékése a szabadba kényszerite bennünket nyugvóhelyünkbe. A szörnyű viláosság nyomán a vész helyét feltalálni annál könnyebb volt, minthogy a rettentő elem élénk városunk kellő közepét tüze ki prédájául, — egy pillanatba került, 's a dühöngő lángok elharapozva, nyolcz pompás házat emésztének porrá; minden szerencsétlenség mellett is azonban szerencséről szólhatunk, mert az elem óriáskodását szél nem segíté elé, amde más részről igen is saját kárunkkal tapasztalók, miképen vagyonunk 's személyünk bátorlerte a helyhatóság védelme alatt nem igen biztos kezek közé jutott, — egy városban — minő Pozsony, szélcsendes időben 8 házat áldozni

oda a lánggye nével tő mutatá legsz. mihály utóbbika őrlenni, magtani, 's így gyelme azo dühöngő tüzi. midőn 2 lakosokat larmájában meztető töblen csoporto lelkesítése majd, úgy előljároság, zásig későn hagyottság s hetese felett nem 100 v. lett prédájává ság gondos m kedvezése m kebelünkben log ezred de szönhetjük, mentettek v előrelátás cz zökrejárt vol rosának egy emelet parka egy lajtorját datott volna tejenek előzetben, 's i meg naponki nyünk legfelvájha városi emeletes házoz mert így, bi viselteik érd pes, saját é mőlesöt.

Epen m polgárság, a forró hála el nemes lelkes Stürmer tábor red derék fő választmányt lyet a tüzvéz forró halájuk lomteljesen mellynek a r dett birtokát gártagjaivá le halának ezen magasztosb, rangú urak a letesen megfe galmos, de a ni tud ember szebb jutalma polgárság azt közzítveit, a fardadatlanság sal, 's l itez tanácsot e t pénztárak ill késtek hálás valósítandók, legkeblü polg nyához képes közt kiváló o vendégfogadó egész ezred sz bormennyiség jes készségge szép vonása n jenkinti 1 for kat, kiknek e arával úgy is kes tényre bu

Vesz p házi ünnepe Zichy Dom igtatási ünnepe den irányból a

ontosságú tárgy
világosítással
küldöttségi ta-
tettleges rész-
(.)

Másnap a mult
egvizsgálására
lvastatván fel-
z: hogy a bi-
lévén szó,
czagott gúny-
super alium
ulere volentes
rrre correpti
pedig az ilir
kifejezésekkel
tempore re-
receptimus.
ellenmondásuk
testansoknak
tegy 30an ir-
ndból 's ezek
ész ilir párt
g nem lehet
's midőn Ro-
kletet javasol-
t nostra anti-
ették és szó-
zép jellemét
á: „a szent-
valaki arczon
élet is, de e
nillik a hor-
dkét felől ar-
kellene kezét
gós ilir mo-
ekvék a főis-
actiónt állja-
n soha sem
ozgalmat fé-
gyülés foly-
megyének le-
ény értelmé-
őr megyével
levelet fel-
e levele
estvérpolgári
hallhatók:
gyari!“ Ha-
miszerint azt
rosszul érti
szág ki van
leiket feltö-
rmege ma-
Ezek tehát
mellyeket a
ek találm.
tában a ba-
nak megha-
ny ruhában
an. — Azt
valami kö-
enkezik va-
ruha kül-
s miután e
ott a mult
lévő vörös-
épviseleje,
en. — De
ában véve
különben
sem lehet-
ie Kleider-
— Sz.
y, sept. 9.
ét óra felé
's a nép
nket nyug-
nán a vész
minthogy a
ét tüze ki
a dühöngő
mésztenek
s azonban
iáskodását
en is saját
nk 's sze-
alatt nem
rosban —
at áldozni

oda a lángoknak, valóban csak a helyhatóság szégyenével történhetik meg. A gyuladás éji 12 órakor mutatá legelső lobbanását, még pedig szemközt a sz. mihályi, és városi toronyörökkel, kiknek utóbbika óranegyedenként a torony karzatán megjelenni, magyarul „gelobt sey Jesus Christus“ kiáltani, 's így az éjten ébren virasztani köteles; ő kegyelme azonban, a hozzá csak néhány lépésnyire dühöngő tűzvészt másoknál sokkal később, akkor t. i. midőn 2 ház már hamuhodni indult, vevén észre, a lakosokat egélyre felhívó kiáltása a tolongó nép lármájában elenyészvén, mint kellett volna, figyelmeztető többé nem lehetett, — a rémült nép rendetlen csoportokba tódulván össze, a jobberzésűek egyes lelkesítése következményeképp dolgozott ugyan, de majd, úgy szólván, siker nélkül, mert nemcsak az előljárási, de a tűzmentő eszközök is botránykozásig későn érkezvén a vész helyére, a magunkra hagyottság szomorú öntudatában vagyunk megmenthetése felett kétségbeesni elég okunk volt, 's hogy nem 100 v. több, hanem csak 8 ház, (ez is elég) lett prédájává a dühöngő vésznek, nem a helyhatóság gondos előrelátásának, hanem a szélcsendes idő kedvezése mellett, az épen ezredes öszszevenuláson kebelünkben tanyázó Sándor orosz császár nevű gyalog ezred derék tisztikarának, 's közeledekének közönhetjük, — ezek mentettek, a mit lehetett, 's mentettek volna többet is, ha a helyhatóság gondos előrelátás czélsszerű védezközök által kellőleg kezökre járt volna; — de uram istenem! Pozsony városának egy fecskendője sincs, melly a vizet a 2ik emelet párkányzatáig felvinni képes lett volna, — egy lajtorját sem láttunk, melly csak szándékot tudott volna is velünk, a vészhez közeledő házak tetjének előrelátólag leszaggatására; — illy helyzetben, 's illy körülmények közt, rettegve lépünk meg naponként éji nyughelyünket, 's félelmes reményünk legfeljebb is azon ohajtást teremti bennünk: vajha városi tanácsnokaink nem egy, hanem három emeletes házakat építenék jövedelmek fölöslegéből, mert így, bizonyosan reméljük, hogy ha őket képviseltek érdeke gondos előrelátásra indítani nem képes, saját érdekük majd megtermi az ohajtott gyűmölcsöt.

Épen most esik értésünkre, hogy a pozsonyi polgárság, áthatva ama nemes érzelmektől, mellyek forró hála ellenében a jobberzésű kebelt mindenkor nemes lelkesedéssre buzdítják, hg. Reisz, és báró Stürmer tábornokokhoz, úgy a helybeli gyalog ezred derék főnökéhez Mitisz ezredes kapitányhoz egy választmányt küldének, azon nemes részvétért, mellyet a tűzvész dühöngése alatt irántuk tanúsítanak, forró halájjukat kifejezendőt, 's mindhármukat bizalomteljesen megkérendőt, hogy azon testületnek, mellynek a rettenetes vész alatt már vonaglani kezdett birtokát olly melegen védették, tisztibeli polgártagjaivá leereszkedni méltóztassanak; — a néphalának ezen jeles tanúsága belbecsére nézve annál magasabb, nemnél nyugtatóbb lehet a megtisztelt főrangú urak abéli öntudata, hogy hivatásuknak tökéletesen megfelelt intézkedéseik által nemcsak szorgalmas, de a nemes ténnyel nemes hálával méltányolni tudó embertársaikon segítve, tőlök illy úton legszébb jutalmat aratának. — Elhatározá továbbá a polgárság azt is, hogy az egész ezred minden egyes közvitézit, a tűzvésznel különbség nélkül tanúsított fáradhatlanságuk némi jutalmául, fejenként 1 ft. hússal, 's 1 itcze borral jutalmazandják, 's midőn a tanácsfélre a tekintetben azon választ nyerék, hogy pénzárúkat illy gazdag jutalmat nem pótolhat, nem késtek hálaszándékukat egymásközti kivetés által valószínűsíthetők, aláírást nyitni; — találkoztak is meglehetősen polgárok, kiket a háláérzés, birtokuk arányához képest, dícséretes tényekre ragadott, 's azok közt kiváló dícsérettel említem a „zöldfa című“ vendégfogadó tulajdonosát, Löv János urat, ki az egész ezred számára fejenként 1 itczével megajánlott bormennyiséget sajátjából ingyen kiszolgáltatni teljes készséggel ígérkezett. — Vajha a halának ezen szép vonása másokat is, jelesül, a megajánlott fejenkénti 1 font húsról nézve, a helybeli mészárosokat, kiknek egész nyáron át a drágára limitált hús árával úgy is elég nyereséget adóznák, hasonló lelkes tényre buzdítani képes lenne! *

Vidéki rövid közlés.

Veszprém, sept. 11. Városunk fényes egyházi ünnepet ült tegnap, t. i. mltgos vasonkeői gr. Zichy Domonkos egyházmegyei főpásztorunk beigtatási ünnepét. Már 9kén délelőtt gyülekeztek minden irányból a megyei választmányok 's egyházi és vi-

lági méltóságosok a beigtatandó püspök ur tiszteletére, ki azokat delutáni órákban szerény ünnepiséggel fogadta, a ns káptalan tagjaival 's a Külléy János nagyprépost ur vezérlete alatt fölyülekezett megyebéli alrendű papsággal egyetemben. Ns. Veszprém megye küldöttsége, a vendég ns megyéknek engedvén elsőseget, csak vasárnap reggel tevő üdvözlő tiszteletét. — Virradatkor taraczkok durrogása hirdeté a nap jelentőségét. Az isteni tisztelet 9 órakor kezdődék. Miután koronás fejedelmünk kinevező 's ő szentségének a pápának megerősítő levele fölolvastatott, K. J. nagyprépost ur a föltár elől az ünnephez alkalmazott beszédet monda; utána a mltgos püspök ur a t. káptalanhoz 's egyházmegyejebeli papsághoz latin, a néphez pedig magyar nyelven tartott szivreható szónoklatot. Mindenki örömhílettel 's buzgóságtól áthatva lépett ki az Isten házának küszöbén. Az ünnepély külső jeleinek, a fényes vendégletnek, a külön testületek 's izraelita közönség tisztelet- 's örmkjelentéseinek, városi kivilágításnak 'stb. leírása nem e lapok körébe tartozván, azon őszinte kívánattal fejezem be tudósításomat: éltesse Isten minél számos évéig ez érdemű főpásztort, ki hivatása nagyszerűségének érzetében nyilvánítá: „Vajha az én igénytelen személyemnek kinevezetése a veszprémi püspökségre, melly fölséges királyunknak legkegyelmesebb akarattal függött, Isten ő sz. Felségének is tessenék, és általa jóváhagyassék.“

Magyar partvidék.

Fiume (folytatása). „Azon veszélyek továbbá, mellyek Triest részéről kereskedésünket fenyegethetik, ohajtatossáteszik a Károlyváros és Fiume közti élénk közlekedést.

Triest városa látván, mikép egyrésztől a velenzei szabaddikötőt tárgyzó intézkedések által az olasz, más részről pedig Hamburg által több német tartományi kereskedés ragadtatik ki kezei közül, buzgó törekszik a magyar kereskedést magához vonni, hogy Európában áldott országunk különböző terményivel egyedáruságot üzhessen. *) Fő igyekezéte most oda fordítja, hogy Magyarország szivéből vasutat vonjon, melly annak déli részén 's így a legtermékenyebb megyéken átfutván, Zágrábot 's Laibachot érintvén, Karniolian keresztül Triestben végződjék. — E tervet ha a triestiek valósítják, úgy tengerpart-vidékünk tönkre leend tévé. Fiume nemcsak nem veend részt a hazai növekedő kereskedésben, hanem azon csekély kereskedése is, mellynek e részről mintegy 50 év óta örvend, 's melly őt jelen középserű jöletére emel, más irányt nyerend, 's teljesen megszüntetendik. **)

A t. kapitány-tanács, 's e partvidék birtokosai 's lakosinak vetekedni kell nagylelkű ajánlatok tételében a bel közlekedésnek e partvidék felé előmozdítására. Illy nagylelkű áldozatot a nemzet kétségkívül kegyesen fogadand, nem csekély nyomadéku leend, hogy saját valódi érdekét megismerje, 's kereskedésünk iránt, melly a nemzeti kereskedéssel szoros kapcsolatban van, pártfogást ébresszen. ***)

Illy lépésre például szolgálhat Havre városa helyhatósági tanácsának nemrég hozott határozata, mellyel fogva azon társulatnak, melly a Rouentól Havrebe vonandó vasutnál a kormány ügyelete alatti építésére vállalkozandik, 10 év alatt fizetendő egy millió segedelmet ajánlott.

Fiume városa 1809ben, hogy a francia hadak időnkinti boszantásától meneküljön, kevés óra alatt fél millió felüli adót szedett össze. Avagy nem volna é képes e város illy öszletet kiállítani akkor, midőn nemcsak kereskedésének teljes romlása, hanem annak terjesztése, 's talán egész jövedőjének szilárd alapokra állítása forog kérdésben! — Gyakran kénytelenek vagyunk elődeinket kárhoztatni, hogy tulságos takarékoságtól vezéreltetve városunk földbirtokát a szomszéd Castrai uradalom megszerzésével nevelni elmulasztották, midőn azt M. Theresia felejtethen uralkodása alatt csekély 's hosszú fizetési határ-időre tűzött árért megvehették vala: mennyi 's milly kárhoztatást nem érdemlenék mi fiainktól 's unokáinktól, kezeinket összetéve ha fu-

*) Ezt mi igen természetesnek látjuk Triest részéről, de megbocsáthatlan hanyagságnak tartanók magunkról azt, ha mi is nem iparkodnánk magunkat Triesttől függedeníteni. Szerk.

**) Tökéletesen igaz. Szerk.

***) Magasztalando lelkesedés; de ha a nemzet saját érdekében lenni nem látja partvidékéveli szoros kereskedési összeköttetését, haszontalan áldozat leendne annak lakosai részéről minden forintcska. Szerk.

karkodva 's megoszolva szemlélnők, a szegény hazánk végromlására intézett terv valósítását.

Mit használnak veszteglő házaink, csatornáink, 's kikötőink építési e partvidéken, ha az ipar 's kereskedés távol marad tőlünk. — Teendőnk legelsőbbike annalfogva belföldeli közlekedésünket tehetségünk szerint szünetlenül 's a legnagyobb buzgósággal előmozdítani, hogy illy módon megelőzhesük vészteljes törekvését szomszéd vetélytársunknak, melly 30 év óta észrevétlenül azon iparkodik, hogy csekély kereskedésünk forrásait megoszlassa 's magához vonhassa. (Folytatattik).

Egerből. Sept. 12én. Magánosakhoz mondott szavam is mindig annyit ér, mennyi a mondottam szó értelmi folyó értéke; — ez kevelységem, ez lovam, ez vérem; — szökönyvemben a „hazug és gyalázatos“, hason értelmű — és ki előttem egyszer hazudott, midőn mások hozzám beszélt, rá nézek, és lelkemben, mondom „szánom az embert, mert szavát nem hihetem, és nem hívem azt sem tőle, mi igaz volt, mert nem tudám az igazat elválasztani a nem igaztól. Midőn könyvet olvasék, és benne adatot, mellyről tudám, hogy nem úgy van, haraggal tevém le a könyvet, mert elveszettnek tartam legnagyobb részét időmnek, mellyet olvasására fordíték, és emlékezetem tábláján nem merék megtartani semmit belőle. — Midőn hírlapban czáfolatot olvasék, épen mondam „mikép lehet ember, ki a haza színe előtt igaztalant mond? — és mert a hírlapi czáfolatok olly mindennapiak, hajlandó valék tollat venni, illy javaslattal a szerkesztőséghez: „Kíró! egyszer hivatalosan bizonyos, hogy hazugságot irt a nagy közönségnek, nevé tudassák, azon jegyzettel, hogy cikket lapjaikba tőle nem veendnek.“ — Ezen vérel vevék mindig tollat, mikor a nagy közönségnek írni bátorodom. Egy év óta a „Világ“ is méltatta néhány cikkeimet lapjai hasábjaira, és czáfolat egyikét sem követé; de eljött végre K. A. és Hevesből Julius 21kén a Világ 63 számában közölt cikkezre czáfolat irt. — Czáfolatát három részre osztja, 1ső illeti Eger asztagos utczáit. 2ik a gyümölcsös csemeté buzáért — 3ik a lelkészeket gyümölcsfa-tenyésztés és nemesítés tárgyában; — mert cikkezem is ezen három pontról tesz említést. —

Modorát czáfoló urnak nem bántom; én bizonyos vagyok benne, hogy ha czáfolatának elküldése óta higgadt vérel megolvassák cikkezemet és czáfolatát, ezzel meg nem elégszik; — czáfolata 2d. és 3d. részét minden logicájával — Sutorával — érintetlenül hagyom; itél fölőtte; és czáfolat cikkezem fölött az olvasó közönség; — csupán az asztagos részre teszek czáfoló ur ellenében, és csak annyiban jegyzeteket; mennyiben állításom valósága gúnyolva tagadtatik, mert érdekében van tudni az olvasó közönségnek, vajjon a Hevesből közölt cikkek kiállják é az igazság próbakövet; érdekében van tudni a t. cz. Szerkesztőségnek, mi hitelben áll a Hevesből közölt cikkek írója. — E czéla elégségesnek tartom czáfoló urat megkérni, sziveskedjék kísétálni azon utczába, mellyből nyílik, a Nagy Sándor ház mögött, a növendék papok mulatókertje, és sétáljon a néhai Benkő orvos- (aldás poraira!) féle kertig, itt is, ott is kis szalmás házakat talánd, és ha egyikbe e kis házak közül bemenend, meg fogja tudni a valót; mert ott valóban buzaasztagocskák valának, én azokat szememmel látám, — és azok láttára eszembe juta az egi 1827ki nagy tűz, melly a város szívet, kevés kivétellel, egészen elhamvasztá, eszembe a sok tűzvész, melly hazánkat ostorozta, és azért szólék így a 63ik számban „Uraim, ott a város házánál 's a t.“ — ez annyit tesz: „Uraim, Ott a város házánál, tietek a városi policzialis fölygyelet, tiltsátok ki az asztagokat, a nyomtatókat a város utczáiról“, nem pedig annyit, hogy a „pia-czon a városháza mellett, zajgó kofák között, asztagok vannak.“ — Ha ezzel K. A. megelégszik, nevé nem kívánom tudni; — ha meg nem elégszik, írja ki nevé egészen, és nyilatkozzék, fogja e mint vesztő, nyomozási költségimet megtéríteni? ha igen, ezennel kötelezem magamat, hogy nyomozást tétetni fogok, és az oklevelet a t. cz. Szerkesztőséghez leteendem nevemmel együtt. — Addig ismételtenül maradok. —

A marhadögről törvényhozási tekintetben.

(folytatás.)

II. Tudományos tekintetben a nyavalya természetéről, származásáról, terjesztéséről a tapasztalással, 's orvosi ismereteinkkel megnevezet állít fel, 's az-

ért hibás eredményű lenne, ha divatba hoznánk, azon választmányi javaslat. Alább bővebben kifejtem nyilatkozásom; itt csak azt említem, hogy következetesség tekintetéből sem áll a baltarendszer, 's az elzárás előtt még akkor is, ha a marhadögvész csak érintés által terjedne, mint álló v. tapadó ragály, mondom még akkor is, az elzárás, okos elválasztás előtt az agyonverésnek semmi felsőbbsege, és reménytelőbb sikere nincs a marhadög kiirtására nézve: mert miért ne lehetne a nyaválás marhát, mint eddig is történt *) , ugy elválasztani, hogy azal elkezdett foglalatosságunk után semmi érintésbe, közlekedésbe ne jöjjen az agyonverésnek semmi marhától is 10-20 évig is elmaradt már nálunk a marhadög, 's megynkben most ötödik éve, hogy nincs. Tudom én, hogy az elzárás végrehajtása ellen a tisztviselők részvétele, orvosi politziánk silányságát, rossz karban létét, a földnöpe butaságát 's engedelmességét, sőt még nemesi szabadságunkat is, mintha a végrehajtásban ez szülne akadályt, szokták előhordani. De ne essünk itt is korunk közös hibájába: a vissza-élések eltörlésén munkálva, ne döntsük le az egészet! Szokásunkban, rendelkezéseinkben a hibát jobbitsuk, de egészen új viszonyokat ne reménylünk elővárásolhatni! ne gondoljuk, hogy ha új intézményt, hosszas törvényeket alkotunk, az emberi dolgoktól a tökéletlenséget elzárjuk, a visszaélés örökre meggátoljuk! Alkalmazva szöveket: világosítsuk fel a népet oktatás, és példaadás által; adjuk elő a nemeseknek, mit az ész, tudomány, orvosi rend, vármegye végzése, kormányzók kíván, és azonnal nyer a jó tanács sikert, mint nyert a bárányhimlőoltás, a védihimlő terjesztése, a bujáseny ellen létesült intézkedés; vagy mint az ember vagy okatlan állat, más ragályos betegség járványa alatt a mivel országokban, 's nálunk is, ha a pap, a tisztviselő, az orvos kezel-fogva oktatják a népet, — törvény kényszerítése nélkül is szót fogadnak a lakosok, 's hanem, fenálló törvényeinkben is van aegiszünk, van tisztí fenytő per. Mert ha ellenszögülről kell gondolkozunk, hát mikor a beteg, kivált még alig beteg marhát (m i g r a g a d ö s s á n e m l e s z, addig a nem-orvos szemé alig látja a betegséget) agyon verjük, nem találunk e ellenállásra???

Egyébiránt többféle módja van az elzárásnak, p. o. h a helységben nüt ki a betegség, a helységet úgy le szoktuk (örök segítségével) zárni, hogy még utasok se menjenek rajta keresztül, 's benne sőt határánál tartanak állomást (cerniren), belől a helységben a könnyebb betegeket a tulajdonosnak, főképp olyannak, kinek akarata 's készsége van a tisztviselő és orvos által rendelkezett végrehajtani, kezden hagyjuk; a többi pedig félrelé-ve istállóba vagy paitába mint ispotályba (egy helyre soha sem igen nagy számmal) rendeljük, gyógyítjuk: n a m e z ö n s ö t p u s z t á n l é v ő e s o r d a b e t e g e d n e k m e g, a z t o t t k ö r ü l á r k o l j u k, h a z a z i d ő j á r á s k i v á n j a, a b e t e g e k s z á m á r a m i n é l k i s e b b k ö l t s é g g e l e n y h e l y e t k é s z ü l t ü n k, é s s z i n t u g y, m i n t e m l i t ü m, a b e t e g s é g f o k a i h o z k é p e s t u j b a b o t s z t á l y o k a t t e s z ü n k; a z e g é s z e s o r d á t á l t a l á b b a n, m e g a z e g é s z s é g e s e k e t i s, f a l k á k r a, 1 5 - 2 0 d a r a b o n k i n t, e l o s z t j u k (p a r c i e l l i r e n). Ezen elkülönzés módját pedig valóban az egyes eset és körülmény szerint, az intézkedő tisztviselő 's orvos józan belátásuk választhatja meg, és mindenik módnak meg van maga idején egyes esetekben becsé, de egyiknek sincs általános, 's mindig felsőbbseget érvényező tulajdona: így nálunk is a mólványi pusztán másképp bántunk a marhával, 's a lezárással, mint Alsokon és Gyékényesen, másképp Simongáton, mint Marczaliban 's a t. 's meg kell vallanunk, hogy illy módok közül akarmelkely után is láthatott már, ki e mezon élt v. figyelmeztet, üdvös sikert; de láthatott mind e mellett gyászos esapást is, a mint leginkább az uralkodó járvány jelleme, belső tulajdona, 's a gyógy mód megválasztása (mellyben mi is hibázhattunk) 's végrehajtása volt. A járvány jellemét emelem ki: Ugyan is örök igazság, hogy ugyanazon betegség az évekhez sőt ugyanazon évkorban a helység physical fekvéséhez, az idő járásához, a szelek, esők, az electricitas jelentéséhez, az égi testek viszonyaihoz, a föld életének nyilatkozásához képest épen úgy különböznek, mint egy fának terméke 's gyümölcsének íze, vagy azon forrásnak vize különbözik sokszor. Annival inkább számíthatjuk pedig e különbség nagyságát ezen értekezésben, mivel az országgyűlési javaslatban igen szélesen van a marhadög veve, sőt a 31ik §ból világosan kitetszik, hogy a járványos tüdő vagy belső részek gyuladását is a szátréti paczalvással egy rendezetbe tévén, mindegyik iránt egyformán intézkedik, holott az saját képzetével, 's tulajdon szakokkal bíró betegség, mi által orvostudományilag azt lényegesen megválasztva ismerni kötelesek vagyunk, 's noha voltak is, vannak is egyes írók, kik a szástréti paczal-döghöz a baltarendszert javasolják, de ezen kívül azt még több járvány marhadögvészre semmi írót, 's annyival inkább egy orvosi rendőr, egy kormány, egy ország sem terjesztette. Jeles 's a gazdának, orvosnak, sőt statusférfinak figyelmét érdemlő értekezést olvashatjuk „Gazdasági Tudósítások“ 1842ik füzetében Zlamal Vilmos urnak országos baromorosnak a marhadögvészről; de ez is agyonverést még ebben sem ajánl, sőt tudományos intézkedést ohajt, midőn b) oly intézményeket említvén, mellyek mindenkorra maradandólag hatnának, azt mondja — „ha a hon valaha e bajtól szabadulni akar, mindenek előtt baromorosvosi ismeretek terjesztéséről kell gondoskodnia.“ 's a t. *)

*) Ha a szerénységet megsértetni nem félnek, nyíltan Somogy és Baranya megye érdemteljes elsőbispánjaira hivatkozom; nem lehetett e elzárást eszközölni? 's nem látták e annak sikerét?? A beküldő.

*) Szívemmel sajnálom, hogy Zlamal ur, most még csak ennél meg nem állott, 's e folyó év őszén egész munkát adott ki; sajnálom, mondom, mert a marhavészre nézve a Gazdasági

Igaz hogy ezen nézettel ellenkezik ugyan a Gazd. Tudósításokban 1840. 2ik füzetben D. Czilehert Róbert jeles honfőúrunk által dicsegetés részvétellel közölt, de honunkra nem elég következetességgel alkalmazott, értekezése Hayne Antal urnak bécsi baromkórházi rendes tanítónak (Észrevételek a balta alkalmazása, hasznai 's ártalmiról a marhadög részint kifejlése, 's terjedésének elhárítására, részint rövidítésére), mellyben az orvoslás elégtelenségét mutogatva világosan kimondatik „jobb a dögvész, a helyett, hogy kiütése helyén bizonyos korlátok közt engednök magát kidühödni, a betegek, 's kórgyanúsok agyonverése által részint támadásában elfojtani, részint tovább terjedését meggátolni, 's vége felé lassu evődését rövidíteni.“ — De azon felül, hogy az emberi légszerebb ismeretek egy gyűjtettek, ha a figyelmező a természet tüneményeit, 's jelenségeit, némellykor egészen magokra hagyva, máskor az emberi erő — és mesterességel is kísérve ügyelés alatt tartotta, — mondom azonkívül egészen más viszonyok vannak itt, mellyeket szem elől téveszteni nem kell, mert

a) Magyar honunk több hívt természetvizsgálók tapasztalása, 's magának Czilehert Robert urnak nyilatkozása szerint is különbözik a marhavész eredetére nézve sok más országoktól, nevezetesen magától Ausztriától: azért igen helyesen van mondva a Gazd. Tudós. 1840. 2ik füzete 9ik lapján „mivel a marhadög nálunk eredetileg fejlődik ki 's a t.“ és ugyan a 4ik füzetben „minden előbbi vizsgálók ítéleteit abban látjuk központosulni, hogy a pusztai marhának főleg Volchinia, Podolia, Bessarabia, Moldva és Oláhország, valamint honunkban is a temesi bánóság, a Duna, 's tiszamenti nagyobb lapályos pusztákban tenyésző szarvasmarhánál, mellynél a marhadög nem csupán megfertőztetés által terjed tovább, de eredetileg látszik fejlődni.“

b) Ausztriáról pedig a tapasztalás egészen ellenkezőt tanít, a mint az Hayne ur említett értekezéséből is világos.

Továbbá „ha a ragály eredeti honából másuva, hol az eredetileg ki nem fejlődik, beczipeltetett, ott a bajt oltás által elnyomni, 's terjedését gátolni akarni, a legszerencséslenb szándék 's a t. —

Másképp áll a dolog a marhadög eredeti és szülő fészében; ott előrelátással véghez vit oltásnak a legkedvezőbb sikere lehetne, sőt itt azt is remélhetnök, hogy eleinte az olt-anyagot ama sajátlagos borkütegből választván, mellyel ezen eredeti 's alkalmasint alap-formája a marha dögnekn gyakran mutatkozik 's ezen anyagot több álaton oltonczrul oltonczra áltvezetvén, végre oly enyhe anyagot kapunk, melly az oltotaknál csak azon bélyegző borküteget, vagy legfeljebb csak igen könnyen kiállható s meg is mentesítő bajt idéző el.“

c) Lényeges különbséget szül tehát az: vajjon valamely tartományban a marhadög eredetileg fejlődik e ki? vagy csak fertőzés által közöltetik? és ehez képest mind az értelem, mind az írók oktatása, mind a practicusok tanácsa azt javasolja, hogy a polgári és rendőri intézetek ezen elvhez képest különbözök legyenek, 's valóban éghajlatunkhoz gazdasági állásunk fokához képest módosítottassanak. — Így, nemhogy Angolországot, de még Ausztriát sem lehet nekünk szigorúan mintául venni. — Dr. Czilehert R. is, ki néhány hónappal előbb csak a baltarendszert ajánlta hajdani tanítója Hayne ur után, — majd nem sokára buzó hazafi, 's orvostársunk Havas Ignácznak is Tolnamegyéhez intézett, 's azután jótékony gondosságból közre is jött (Gazd. Tud. 1839. 2 füzet.) beoltási kísérlete szerint mellynek külföldön is Salchof (1770) Camper és Weisz (1783) Frank (1802) után legközelebb Gallicziában Machold és Josephi sikerét látták, 's mellyet Reich szerint Tóth József gazdatiszt is ajánl, — megkülönböztetéssel 's korlátozva ajánlja a baltát, és dicsegetes lelkülettel a tudomány mezején a jobbat elfogadva azt mondja, azon vidékeken pedig, mellyeket a marhadög hazája 's eredeti fészékének nevezünk, 's mellyekhez honunk egy része is tartozik, örömet látnók 's reményteljes szemmel követnők a dögvész oltási eszme sikerítését, 's állhatatos folytatását 's a t. *) százados tapasztalás tanítja, hogy a ragályos kivált borküteggel járó betegségek ha egyszer elfutották köröket (cyclus) az állati testben, akkor ez fogékonyaságát az iránt elvesztette: morbo, quem proderunt felicitur devicto receptivatem in eundem subeundum delent, vel saltem obtundunt ita, ut corpus vel in perpetuum, vel per longam annorum seriem ab eadem labe reddunt immune. — Hildenbrand instit. Tom. IV. pag. 102. És ezen alapos észrevételén épült azon tudományos szókás, de nem törvény, hogy több tartomány-

Tudósításokban nyilvánítottakhoz hívt nem maradván, ő is a balta rendszert ajánlja! — azt csak nem gondolnám, hogy az előttem fekvő országgyűlési választmányi javaslata szabályozná őt (mert hála Isten! még nem törvény); hanem azt látom, hogy ő sem bír még tárgya és tudománya természetéről világos fogalmakkal. — Nyitott volna, vagy nyitna tehát inkább magának 's nekünk tisztí más orvosoknak is utaz az értelmes tapasztalás mezejére, ugy azután ha országos hivatalnál fogva jobban is merendette azon nyavalyát honunkban, lehetett volna onum prematur in annum könyvet kiadni. — Valóban nem esudálom, hogy P. J. esipos tintával rajzolja e következetlenséget az ismért 94-98 számai alatt, 's B. F. méltán rója meg, mondván — „marhavész című munkáját bár soha se adta volna“ —

*) Midőn szükre mért óráimban e tárggyal tudódném enyelményben kivált országgyűlési iratok ellenében nem bizakodván barátságosan megkérdeztem levelemben D. Liebald classicus baromorosunkat, és orvosi hitemben illy soravál erősitett: „me quoque haud levi negotio quisquam in eam adducte Sententiam, ut in clava (buzogány, bunko) sacrum typhum bovillum dysentericum sufferendi anchoram quaeramus! — Haec ab exteris quibusdam adoptata me eo minus persuadere poterit opinio, quo magis acetate, rerumque longo usu doctus mihi persuasum teneo, fontem luis perperam ab oriente repeti; quandoquidem hanc in patria nostra sponte nasci non ex difficili sit observare. — Perimemus hac ratione omnino pecora nostra, sed mehercle non ita lues!“ —

ban nevezetesen Dániában a dögvészt, ha ki nem irtani, de legalább szelidíteni oltás által csüggedetlenül törekesszének, 's ezt nálunk is igen üdvös sikert iévrve lehetne divatba hozni, ugy a mint a Gazd. Tudós. említett füzeteiben lehet olvasnunk. (Folyt.)

Hírlapi kalászok.

Pesti Hírlap (178 sz.) Vezérczikke „Vámszövetség kacsintgatások“ cím alatt ismét és ismét a német vámszövetséghez csatlakozás ellen nyilatkozik, a tárgy bővebb fejtegetését az Allg. Zeitungnak mult havi számaiban közölt illymenű cikk megismertetésével jövő számára is föntartva. — Az „Értekezők“ ben ifj. Bezerédj István szól a népesítésről nemzetiségi tekintetben, összehangzólag azokkal, miket a Magyar Gazda hasábjain mondott, 's vonatkozólag azon észrevételre, melly nézetei felől a Jelenkor 66dik számában (L. Hírlapi kalászok 68 sz.) nyilvánítottat.

Jelenkor (74.), Társalkodó-ja bevégzi az urbéri telkek megváltásának jövedőjéről előbbi számában megkezdett nyomos értekezését, azon kérdés fejtegetésével: megtarthatja e a földműves osztály aszabaddá tett földét századokon keresztül? A czik, élettapasztalási 's mathematicai adatokon alapulva bizonyossá teszi az olvasót, hogy a jobbágytelkek megváltása nemzeti bank segélye nélkül nem eszközölhető; de egyszersmind arról is, hogy ha a szabadmegváltás olly statusszerkezeti kapesok által a nemzetérdekhez nem csatoltatik, mellyeknél fogva lehetlenné válják a jobbágyoknak pusztá haszonbérli állapotrara jutása; ugy a jobbágyoknak semmi jövedője nincs, mert vagyonuk ingó természetet öltvén magára, idegen kézművesek, kereskedők, tőkepenzések, gyárnokok 'sat. kezeibe jutand, 's ők Irhon vagy Olaszország népeinek szárandó sorsára jutandnak. Ohajtható, hogy e jeles czikket minden nyargalva haladó komoly figyelemmel átolvassa; 's a szabadföld mindent ígérő eszméjének ábrándképeitől bucsut véve, hona 's nemzete boldogságát a gyakorlati élethölecségek szabályhoz alkalmazottan iparkodják eszközölni.

Nemzeti Ujság (74.), Korunk ügyei' rovatában „Jövének“ biztosítása tekintetéből emel valaki: szöveget 's — nyugpénzintézetek föllállítását indítványozza, igérvén, hogy közelebbi számában még a tervet is közlenni, miszerint ő azt legkönynyebben eszközölhetőnek véli. — A H. M. ban a szőlőszörp készítése módjának leírása foglaltatik a szerint, mikép ez már a Magyar Gazdában 's a P. H. Értekezőjében közöltetett.

Hírök (71, 72), Kis Futár-ja egy vadonban nevelkedett 's medvék társaságában majdnem emberi tulajdonaibul vetkezett leányka történetét ismerteti meg a közönséggel. A lányka jelenleg Nyitrán van egy czukrásnál. — A „Századunk“-ban olvasásra érdemes czikk közöltetik e cím alatt „Különfélek.“

Athenaeum (33 sz.) Bevégzi az „Anyai áldás“ című beszélyt 's egy földrengésről szóló hírt közöl, melly szerint mult h 31iken olly erős razkodás volt nem csak Kanizsán hanem a közel fekvő helységekben is, hogy épületek is romladoztak meg.

Regelő (74) Népmondákat közül a Hegyhátról, Vasvármegyéből. „Pesti pósta“ föliratu rovatában mohón kapja a szerkesztőség azon hírt, melly a Jelenkor előbbi számában odavetőleg mondatott, 's már a színházi orsz. választmány hivatalos jelentése által meg is czáfoltatott, azt t. i., hogy a nemzeti színház jövő husvétra be fog záratni. — Tudunkra a R. volt azon lap, hol a bezárás eszméje kimondatott, még pedig ajánlólag mondatott ki egy czikkből, mellynek czime ez volt: „Nincs közönség; be kell zárni a nemz. színházat.“ (L. Reg. 63 sz.) Különös hajlandóság tünik ki ebből; de igen különös elv is, t. i. hogy a baj miatt az intézetet kell megszüntetni, nem pedig az intézet miatt a bajt orvosolni. Kétségtelen, hogy e tanra napjainkban igen gyakran bukkanunk, 's ez igen szomorú bizonyosága az éretlen szövívők vagy elfogult 's indulatoskodó önzök tévelygésének.

Magyar Gazda (73, 74) Különösen ajánlózó azon terv, mellyet Nagy Elek pium desiderium gyanánt terjeszt elő egy „gazdaságos utazói casino életbelepítéséről.“

KÜLFÖLD.

Nagybritannia. London, aug. 31. A királyné elindult Skóciába, a miniszterek pedig jószagaikra széledtek, 's majd Edinburgban tisztelgének a fejedelemlőnek; a parlamentnek szokott időbeni összegyűjtéséről senkiesem gondolkozik, de arról sem, hogy kabineti parancs a kikötőket külföldi gabnának megnyissa. A gyárvidékeken a munkások fog-

lalkozásai városbul t zódások, v felelevenü séről. Mos ugyan a h esekélyár igit most munkások van nyeres letek elfog munkásokr élénk esdő alábba mu iránt az als tek, mióta tistaszónok ténik, hogy kásokat üz gyes munk tertől mint vü gyár-hei tért munkás nem gyalaz nép a gyár golyócsokk négyet meg kások taka Manchester 16ban pedi Általában megötretett, követeléseik

London kor hajozó hire egyik f alkalmasint

London a királyné Bouceleuch dők közt.

London E városban kezében eg szág északi

A gyár elégtelene mindzáltal még újabb közsémunk megtámadá katonasztá tek a láza fült, melly négy pedig elfogottak s

London nevezetes hogy öközöl osztálybelie 's mivel oll megmondolá Holborn rés

A tory Stamusnak, közező em tehetségek csak harma sülés nélkü vonása úgy nap egy tüz gyezni a ch digi elméle A Standard rint azért es zeposztályok aristocratiá harcot.

Fran var oda irán zönség, jel pontosítsa ő szerezen. I nűtt sikerül. nyítására az az ottani ha generalnak, becsületrend nyugalmazta vonakodott;

lalkozásaikra visszatérnek, s csaknem minden ottani városból tudósítások jönnek gyári árú iránti tudakozódások, vásárlások és rendelményekről, a műipar felelevenüléséről s itt ott a cikkek ára emelkedéséről. Most ebből még csak a gyárirtókosok huzzák ugyan a hasznót, kivált a gazdagabbak, kik leszállt csekély áron gyártványait el nem vesztegették, s így most a gyármunka szüntéből, — mely által a munkások ön sorsukon vétek javíthatni, — nekik van nyereségük. — Azonban kétségkívül ha e készletek elfogynak, s az áruhiány érezhetőbb lesz, a munkásokra is fog haszon fordulni, habár az igen élénk csődület miatt nem a díj-felemelésből is, legalább a munka terjedtsége és állandóságából. — Egyébiránt az alsó néposztályi mozgalmak tetemesen szüntek, mióta a kormány kolompósaikat, kivált a chartistaszónokokat befogató. Még ugyan itt ott megtörténik, hogy chartista gyülekezetek a gyárokból munkásokat üznek ki; s legujabban Lancashire-ben egyes munkás-lázongások ütöttek ki, jelesen Manchester-től mintegy 10 ang. mérföldnyire eső Glossop nevű gyár-helységben, hol a Cooper ur gyárában visszatért munkások a lázongóktól nemcsak elűzettek, hanem gyalázatos bántalmakat is szenvedtek. Midőn a nép a gyárt kődarabokkal megtámadá, egy felügyelő golyócsokkal töltött pisztolyal rájuk lött, s közülök négyet megsebesített. — Szembetűnő, hogy a munkások takarékpénztári betételeiket sűrűn szedik ki. Manchesterben egyébiránt már 45 gyárban egészen, 16ban pedig részben folyamatban van a munka. — Általában mondhatni, hogy a fejtelenség ereje nagyon megtörtetett, s a nyugtalankodók más osztályok elleni követeléseikkel elhallgattak.

London, sept. 1. A királyné ma esti öt órakor hajózott el Flamborough Headnál keleti Yorkshire egyik fokánál, s minthogy útja nem igen gyors, alkalmasint csak holnap estére érkezendik Edinburgba.

London, sept. 3. Tegnap reggeli 8 óra után a királyné és férje Edinburgban partra szállottak. Boucleuch hg és Sir Peel elsőik valának a tisztelkedők közt. Leirhatlan népörvendezés közt a városba kocsizott ő felsége, szállására a Dalkeith palotába. E városbani mulatásának idejéig több kérelem következtében egy nappal megtoldotta, azután útját az ország északi részéi felé folytatandja.

A gyárkerületek általában csendesülnek, s az elégtelenség forrásai kiapadtaknak látszanak, — mindazáltal Staffordshire bányavidékén sept. elején még újabb lázongás történt; Gibert és Bagnall urak köszénmunkáikat dologra mentőkben egy pörösport megtámadá botokkal s hasonló fegyverekkel; egy katonasztály megjelenésére azonban futásnak eredtek a lázadók, kettejük a Birmingham csatornába fült, mellyen keresztül akarának menekülni, tizen-négy pedig elfogván, törvényszék elé került. Az elfogottak száma igen nagy.

London, sept. 2. A chartistapárt egyik legnevezetesebb embere Sturge József quaker, mint-hogy ő középosztálybeli gazdag ember lévén, az alsó osztálybeliek mozgalmához legelőször csatlakozott, s mivel olly vallásfelekezet tagja, melly elölátása s megmondolásáról ismeretes. Aug. 29ikén Londonnak Holborn részében egy chartista meetingen elnökölt. A tory Standard, nem lévén barátja a chartismusnak, következőleg rajzolja őt: „Sturge ur kis köpczös ember, természetes észszel, de magasb lelki tehetségek nélkül. Valami nagy mozgalomban még-csak harmadrangu pártvezérül sem illenek. Lelkesülés nélküli ovatos embernek látszik; jellemének fő vonása úgy tetszik ez: jobb ma egy veréb, mint holnap egy tüzök. — Ez azonban nem látszik megegyezni a chartistákhoz csatlakozásával, kiknek eddigi elméletei még csak a „tüzök“ körül forognak. A Standard nyomán, beszédének saját vallomása szerint azért csatlakozott ama társulathoz, mivel a középosztályok magok nem bírják egyedül kivíni az aristocráciával, a választási jog kiterjesztése miatti harcrot.

Franciaország. Páris, sept. 5. Az udvar oda irányozza jelenleg fő törekvését, hogy a közönség, jelesen a katonaság figyelmét Nemourshgre pontosítsa össze, s neki a hadseregél népszerűséget szerezzen. Ez mindazáltal nem mindig s nem mindent sikerül. A National legalább, ennek bebizonyítására azt hozza fel, mikép a hg Lunevilleben az ottani hadiskola érdemtelen igazgatójának Gusler generalnak, méltán várt előléptetési oklevél helyett a becsületrend nagy szalagját adá át, s hogy ez azt nyugalmaztatása előhírnökének tekintve, elfogadni vonakodott; végre a hg unszolásaira még is elfogad-

ta, de egyszersmind észrevételét, mikép semmi szándéka sincs azt viselni.

Szokatlan tüneménykép említendő ez évszakban, hogy Normandiát és Bretagnet számtalan farkas pusztítja. Aulnay erdősegeiben Grouchy marsal vadászta tja őket. Vitre táján szinte azt teszik Beaufeu és Prainers erdeiben.

A pyrenaei hegyláncz Maladetta nevű bérczének legmagasb csúcsára Nethonra ez évben július 18án, mi eddig a legmerészebb vadászoknak nem sikerült, először hágott fel egy orosz tiszt, Tochtatscheff egy fiatal francia társaságában, Franqueville urral. Három napi veszélyteljes és fáradságos utazás után sűrű köd s erős szélvész közt értek fel a hegyfok keleti oldalára.

Algír, aug. 30. Az új kalifah Sid-Ali-Ben-Embarak kevés nap előtt számos lovassággal ide érkezett. Tegnapelőtt Negrier tábornok is ide érkezett Constantinából; ki lesz utódja, még nem tudatik. A Titteri és Oran tartományok szélső határain folytatott háborúról csak a hadmozgalmak által van tudomásunk, mellyek ez évszakban a katonák egészségének olly veszélyesek. Changarnier és Lamoriciere tábornokok két oldalról támadják meg most az Emirt. Az utcsinálás, a nagy hőség ellenére is, folytatattik. Milianah útja már 10,000 metres-re készült el Scherschel felé, — a Schiffa-út is néhány nap óta nagy darabon megnyitattott.

Páris, sept. 5. Legközelebb az egész minisztertanács Eu várában fog összegyűlni, Villemain urat kivéve, kit egyik gyermekének betegsége tartóztat vissza. Soult marsal, Duperré tengernagy, és Duchatel urak már korábban ott valának, most még Guizot, Martin és Lacave-Laplagne urak is oda készülnek.

Schweiz több cantonjában nyilvánuló azon ohajtás, hogy a német vámszövetséghez csatlakozzanak, Párisban figyelmet kezd gerjeszteni. At kezdik látni, hogy Németországnak, béke útján, a vámszövetség nagy rendszabálya által folytatott hódításai állandóbbak, és haszonhajtóbbak, mint szuronyok által tett birtoknyújtások. — Molé gróf hosszasan értekezett a királylyal a külhoni viszonyok iránt; mikre nézve változtatások fognak történni. — Mondják, hogy a spanyol kormány Cormenint, ezen, a közigazgatás szakában, Franciaországának legihresebb íróját Madridba hitta meg, hogy véleményét adjon az ujon alakítandó közigazgatványi szerkezet tárgyában. Ezen férfi, ki ezelőtt szigorúan monarchiai, most pedig radical elvekhez ragaszkodik, a restauráció korában írt, s már több kiadást ért illy című munkája által: „Az igazgatási jogról, — e szakban tekintélyt szerzett magának.

Belgium. Brüssel, sept. 1. Tegnap itt a középkori népmulatók emlékeül, Notre-Dame-au-Rouge tiszteletere cavalcade, azaz álarczos menet lóháton, tartott. Mintegy 300 játszó személy vön benne részt, tömérdek népségtől kísértetve s bámultatva örömiradások közt. Az ábrázolt régi személyek közül Egmont gróf a ser honi itala iránt igen lelkesültnek mutatkozott, s II. Fülöp sem tanusita idegenséget a flamandok iránt, mert a nép ujjongatásai közt derekasan ürité a kancsókat. Ez épen azon helyen történt, hol ezelőtt harmadfél századdal Egmontot a bakó bárdja végezte ki.

Dánország. Koppenhága, aug. 26. A rocskildei Rk tanácskozásában Lehmann ur következőleg nyilatkozott a képviselt tárgyában: „Ő, ugyan azon meggyőződésben növekedett fel, hogy a népek képviselői általi önkormányzása erkölcsileg s történetileg szükséges minden ollyan népnek, melly az értelmi s anyagi érettség bizonyos fokára vergődött. Ő a királyságot úgy tekinti, mint lényeges alapját, s fontos föltételét a statusok békes és szilárd haladásának; az alkotványos monarchiát pedig, mint olly statusformát, melly által erőteljes nemzetiség polgári szabadság s általános jólét leginkább kifejlének.

Németország. Baden-Baden, sept. 5. A fürdővendégek sokasága lassankint fogyni kezd azon arányban, mint a hőség szünik. Tegnap még 185 személy érkezett; — az eddig érkezettek összes száma tesz 19,275; — jelen volt még tegnap 988 család, — még ezelőtt egy héttel 1178 mulatott itt. — A hangversenyzők közül Camillo Sivori, Genuából, Paganininak egyetlen tanítványa, figyelmet gerjesztett. Benitta Anguinet alakosnő még a híres Döblernel is ügyesebb szemfényvesztő játékaiban, s annál könnyebben, mivel ő kellemei és fiatalága által is megbűvöli a bámulókat.

Köln, sept. 4. Az ünnepély véghez ment. A főtemplom tovább építésének két első köve le van téve. egyike a földbe, a délszaki rész számára, másika fenn a délnyugati torony legfelsőbb falomán. Az ünnepély fényes és jelentékeny vala, a néptömeg leirhatlan. A porosz király, mielőtt a szokásos három kalapácsütést tenné a köre, következő értelemben szolt: „Örömmel üdvözlöm mind a szives vendégeket, kik az összes német honból ez ünnepély dicsősítésére ide sereglettek. Uraim! Köln városából, nagy dolog történni önök között. Önök érzik, hogy ez nem közönséges dísz-építvény. Ez minden németek testvéri érzésinek műve. Halat adok istennek, hogy e napot megérhetem. Legyenek ez új egyház-ajtók egy új, nagy, jó idő kapuivá! soha se lépjen be többé e kapukon ama szellem, melly egykor ez istenház, sőt a németháza felépülését gátolá. A szellem, melly most e kapukat építi, ugyanaz, melly huszonkilencz évvel ezelőtt szétzuzá az idegen rabság bilincseit. Az egyesítés és erő szelleme ez. Legyenek az ő számára a kölni egyház ajtái a legdicsőbb diadal kapuivá! Ez hirdesse az utókornak a német fejlődést s német nép vértelen, békeegységét, s a haza dicsőségét. Kérem az istent, hogy a kölni főegyház diszelgjen a város és Németország felett, időközön tul, emberbeke s istenbékében gazdagon, a napok végétéig. Kiáltsák velem, s e kiáltozás közben teendem kalapácsütésimet — kiáltsák velem a város ezeréves dicsőségét: Alaaf Köln!“

Törökország. Konstantinápoly, aug. 24. A teherani udvarral megkezdettek az alkudozások a határszéli s kárpótlási kérdések kiegyenlítésére; még nem tudni, Teheranban, vagy itt fogják-e végüket érni. Minthogy azonban már a diplomatia mezejére került a dolog, béke további megzavarásától nincs mit tartani. Orosz és Angolország, a mostani persa trón alapítói s dynastiájának alkotói úgy fognak intézkedni, hogy a sah megnyugodjék, s a török udvar se szenvedjen tetemes csorbulást. — Izet Mehemet sokkal engedékenyebbnek mutatja magát, mint eddig, mi főleg Riza pasa befolyásától látszik származni, ki most Izettel egyesült, miután felsülni látá nagyravágyó tervét, melly szerint ő maga áhitozott a nagyvezírségre, de erre inkább az öreg Rauf vagy Chosrew pasát látá kijelenteni. — Bulgariába folyvást katonaságot küldenek, nevezetesen Nissa és Viddinbe. A bolgár keresztények régi hite ismét föléledt, hogy ők Oroszország részéről várhatnak szabadságot. A nemegyesült görög papság megtagadja az engedelmisséget a konstantinápolyi patriarchának; s a porta eselszövényeket vél fölfödözni, mellyek Bolgárországban, s Törökország egész északi részében ellene intéztetnek. Ez állapot igen kényes, talán legsükeresben az által lehetne rajta segíteni, ha főleg a határtartományokban lakó keresztények iránt, több kedvezést mutatna a török kormány.

Szerbia. Zimonyi hírek szerint Szerbia különböző ponjain lázongások ütöttek ki, mellyek úgy látszik, egybenfüggésben vannak. A mozgalom hírére a fejedelem azonnal összehívata a Belgrádban szállásoló csapatokat, esküjökre s kötelességükre emlékezteté, s még sept. 1jén reggel Schabaczba indult, mint a zendülés legközelebbi helyére. Hiszik, hogy e mozgalmak lecsilapítása sikerülend neki. — Szerbia ege fölött már darab idő óta terhes felhők tornyosulnak: minökből rendszeren viharok szoknak kitörni, melly által a lég megtisztul; reméljük hogy e természeti tüneményeknek is Szerbiára jótékony hatásuk leend s ezek következtében számára kedvezőbb jövődönnek nézhetünk elibe. (Z. U.)

Északamerikai egyesült statusok. New-yorki hírek aug. 15dikeig terjednek, mellyek szerint a határszéli egyezkedés iránt a washingtoni senatus zárt ajtók mellett tanácskozott. Elfogadtatásán nem kételkedtek. Ashburton lordot aug. 16ára várták New-yorkba az ő tiszteleteül adandó nagy ünnepélyre. — Az összes egyesült statusokban dús lesz az aratás.

Julius 3án Kennedy ur az egyesült statusi képviselétiház kereskedő-bizottsága nevében előterjeszté tudósítását egy bill iránt, melly szerint az egyesült statusok és angol gyarmatok közti kereskedés egyenes hajózásra lesz szorítandó. Jelenleg az angol hajóknak e kereskedésben tetemes elsőbbség van, mennyiben útjuk közben több angol gyarmatrétet tetszés szerint éríthetnek, holott az amerikai hajók csak egyet. S így mivel több helyütt adhatják el áruikat, s rakodhatnak újakkal, a többszörös pénzfordítás s nyereség által képesek lesznek

